

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE ARTĂ TEATRALĂ ȘI CINEMATOGRAFICĂ
„I. L. CARAGIALE”, BUCUREȘTI
DEPARTAMENTUL DE STUDII DOCTORALE

REZUMAT
TEZĂ DE DOCTORAT

CONFLICTUL - MOTOR ÎN CREAȚIA SCENICĂ

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:

Prof. Univ. Dr. BOGDANA DARIE

DOCTORAND:

Andrei - Levent Atabay

1.4.1. Tipuri de conflicte pedagogice.....	67
1.4.2. Cauzele conflictelor în contextul pedagogic.....	68
1.4.3. Soluționarea conflictelor pedagogice.....	69
1.4.4. Studiu de caz.....	72
1.4.5. Comunicarea de tip design (CAD)	73
1.4.6. Educația conflictului și a păcii.....	76
1.4.6.i. Competențe de rezolvare pașnică a conflictelor.....	77
1.4.6.ii. Consolidarea păcii și reconcilierea.....	78
1.4.6.iii. Non-violența și transformarea conflictelor.....	79
1.4.7. Conflict coaching.....	81
Capitolul 2. Tipuri de conflict prezente în literatura dramatică universală.....	97
2.1. Individul în raport cu societatea.....	98
2.1.1. Antichitatea.....	100
2.1.2. Renașterea.....	102
2.1.3. Iluminismul.....	103
2.1.4. Modernismul.....	104
2.1.5. Epoca contemporană.....	105
2.2. Conflictul Familial.....	106
2.2.1. Lupta între generații.....	107
2.2.1.i. Antichitate.....	110
2.2.1.ii. Renașterea.....	111
2.2.1.iii. Iluminismul.....	112
2.2.1.iv. Modernismul.....	113
2.2.1.v. Epoca contemporană.....	114
2.2.2. Conflictul de cuplu.....	115
2.2.2.i. Viziunea psihologică.....	115
2.2.2.ii. Antichitate.....	116
2.2.2.iii. Renașterea.....	118
2.2.2.iv. Iluminismul.....	119

2.2.2.v. Modernismul.....	120
2.2.2.vi. Epoca contemporană.....	121
2.2.3. Conflictologia complexului lui Oedip.....	122
2.2.4. Conflictologia complexului Electra.....	123
2.3. Conflictele armate.....	124
2.3.1. Viziunea psihologică.....	125
2.3.2. Antichitate.....	126
2.3.3. Renașterea.....	127
2.3.4. Iluminismul.....	128
2.3.5. Modernismul.....	129
2.3.6. Epoca Contemporană.....	129
2.4. Dramaturgia în formă deschisă și dramaturgia în formă închisă.....	130
Capitolul 3. Particularitățile conflictului în Arta actorului.....	132
3.1. Teatrul – artă de grup.....	133
3.2. Teoria grupurilor.....	134
3.2.1. Structura grupului.....	135
3.2.1.i. Rolurile și statuturile.....	135
3.2.1.ii. Normele grupului.....	136
3.2.2. Procesele grupului.....	137
3.2.2.i. Comunicarea.....	137
3.2.2.ii. Luarea deciziilor.....	138
3.2.3. Teoria Forming-Storming-Norming-Performing.....	139
3.2.4. Influența socială.....	141
3.2.5. Teoria grupurilor în arta teatrului	141
3.3. Prezența și influențele conflictului în grupul artistic.....	142
3.4. Relația profesor – student.....	145
3.4.1. Gestionarea personalităților dificile și evitarea conflictului.....	147
3.4.1.i. Anxiosul.....	149
3.4.1.ii. Depresivul.....	150
3.4.1.iii. Schizoidul.....	153
3.4.1.iv. Narcisicul.....	155
3.4.1.v. Obsesionalul.....	157
3.4.1.vi. Evitantul.....	158

3.4.1.vii. Antisocialul	160
3.5. Conflictul ca motor de creație în arta actorului.....	162
3.5.1. Studiul arhetipurilor conflictuale în arta actorului.....	162
3.5.1.i.	
Tancul.....	163
3.5.1.ii. Perfidul.....	165
3.5.1.iii. Grenada.....	166
3.5.1.iv. Atoateștiutorul.....	167
3.5.1.v. Atoateștiutorul închipuit.....	168
3.5.1.vi. Serviabilul.....	169
3.5.1.vii. Nehotărâtul.....	171
3.5.1.viii. Taciturnul concentrat pe sarcină.....	172
3.5.1.ix. Taciturnul concentrat pe persoană.....	173
3.5.1.x. Negativistul.....	174
3.5.1.xi. Jeluitoarul.....	175
3.5.2. Identificarea și aplicarea tipurilor de conflict psihologic în arta actorului.....	177
3.5.2.i. Durată și evoluție.....	177
3.5.2.ii. Durată și intensitate.....	179
3.5.2.iii. Numărul de persoane implicate.....	181
3.5.2.iv. Urmări sociale.....	183
3.5.2.v. Domeniul de manifestare.....	184
3.5.2.vi. Obiectul conflictului.....	186
3.5.3. Potențarea gândirii creatoare întru rezolvarea productivă a conflictelor.....	187
3.5.4. Conflictul în raport cu mișcarea și expresivitatea corporală.....	188
3.5.5. Teatrul ca formă de intervenție în gestionarea conflictelor.....	193
3.5.6. Playback Theatre și Teoria procesului de transformare a conflictului.....	196
3.5.7. Teatrul Forum ca formă de gestionare a conflictului.....	200
3.5.8. Verbele active ca instrument de potențare a conflictului.....	210
3.5.9. Parcursul conflictual al omului actor în facultatea de teatru.....	218
3.5.9.i. Program intensiv și cerințe noi academice.....	219

3.5.9.ii. Relațiile interpersonale și mediul competitiv.....	220
3.5.9.iii. Cerințele specifice ale facultății de teatru.....	221
3.5.9.iv. Apariția, dezvoltarea și gestionarea conflictelor.....	222
3.5.10. Experimentarea conflictului în clasa de arta actorului.....	223
Concluzii.....	227
Bibliografie.....	234
Anexe.....	246

CONFLICTUL - MOTOR ÎN CREAȚIA SCENICĂ

Cuvinte cheie

Conflict, teatru, conflictul în teatru, creativitate, gestionarea conflictelor, arhetipuri conflictuale, conflictul social, război, conflictul psihologic, conflictul filozofic, conflictul pedagogic, conflictul artistic, conflictul familial, conflictul de cuplu, lupta între generații, conflictele armate, dramaturgia contemporană, conflictul în arta actorului, teoria grupurilor, personalități dificile, playback theatre, expresivitate corporală, teatrul forum, verbele active, omul actor, conflictologie, creativitate, grup, artă, pedagogie, probleme, supraomul, ultimul om, afectivitate, comunicare asertivă, Nietzsche, pace, conflict coaching, Oedip, Electra, rol, statut, forming, storming, norming, performing, mediu competitiv, expresivitate corporală, simetrie, echilibru.

INTRODUCERE

La început a fost cuvântul, iar primul cuvânt care a fost motorul conflictului primordial a fost „nu”. „Să NU mâncați din pomul cunoașterii binelui și răului” le-a spus Dumnezeu primilor oameni, Adam și Eva. În momentul în care le-a interzis acest lucru, cei doi au dezvoltat un conflict interior puternic, tentația fiind mare în a încălca regula. Paradisul terestru unde Adam și Eva locuiau în armonie se manifesta și în mediul cognitiv – rațional al acestora, cei doi trăind o viață utopică, fără griji, probleme și nevoi. Gândul de a încălca regula Creatorului, îi face pe aceștia să sădească un sâmbure conflictual care va avea repercursiuni în ceea ce privește relația cu divinitatea. Încălcarea acestei porunci, mijlocită de o parte terță, șarpele, a dus la izgonirea lor din rai, constituind primul conflict major al umanității. Acest act de neascultare simbolizează dobândirea capacității de a distinge între bine și rău, marcând nașterea conștiinței morale în umanitate. Dincolo de interpretarea religioasă, conflictul din Geneză poate fi citit și ca o metaforă a tensiunii dintre aspirațiile umane de libertate și autonomie și necesitatea de a respecta anumite limite și reguli morale. Tendința umană generală este de a considera conflictul primordial ca având caracter negativ și distructiv în ceea ce privește condiția existențială a umanității. Dacă nu ar fi existat, probabil astăzi am fi cu toții în rai trăind într-o perfectă armonie. Ar fi fost un scenariu utopic, omenirea nu s-ar mai fi lovit de provocări, deci evoluția nu s-ar fi realizat. În clipa în care omului îi este bine, se regăsește într-un confort continuu, nu simte nevoia de a-și depăși limitele, nu dorește să descopere lucruri noi, îi este frică de schimbare. Așadar, înconjurați de

confortul paradisiac nimeni nu și-ar fi dorit să evolueze, crezând că au totul. Necunoscând că se poate mai mult, bineînțeles că nu simțeau nevoia de a avea altceva. Practic se aflau într-o stare de stază a ființei în grădina Edenului.

La baza tuturor conflictelor se află nevoia de supraviețuire și dorința de putere și control. Aceste elemente au fost motorul primar al conflictelor încă de la începuturile umanității. Chiar și în societățile moderne, aceste motive rămân centrale, deși se manifestă într-o varietate de forme, de la conflicte militare la dispute economice și sociale.

Istoria documentată a conflictelor începe în Mesopotamia, regiune denumită de istorici „leagănul civilizației”. În această zonă fertilă, situată între râurile Tigru și Eufrat, au apărut primele civilizații urbane și, odată cu ele, primele conflicte documentate. Un exemplu notabil este războiul dintre orașele Lagash și Umma, care a avut loc în jurul anului 2500 î.Hr. *„Textul care relatează acest eveniment, cu o elaborare literară considerabilă, se găsește pe Stelele Vulturilor. Luptele dintre cele două state, care favorizau ba o tabără, ba cealaltă, au continuat și sub succesorii lui Eannatum, în special Entemena, până când, sub UruKagina, s-au produs mari pagube în ținutul Lagash și în locurile sale sfinte”*¹.

Anul 2024 a fost martorul mai multor conflicte semnificative și de anvergură care au modelat politica, economia și dinamica socială la nivel mondial. *Încă de la începutul anului s-au manifestat lupte pe cale militară în Gaza, Sudan și Ucraina, cu un proces de pacificare în criză. La nivel mondial, eforturile diplomatice pentru a pune capăt luptelor eșuează continuu. Tot mai mulți lideri își urmăresc scopurile pe cale militară.*² Aceste conflicte, de la tensiuni geopolitice la manifestări grave în plan socio-economic, au determinat reacții și strategii de gestionare diverse din partea oamenilor și a guvernelor din întreaga lume. Conflictele din prezent au evidențiat interconectarea la nivel mondial și natura multifacțetată a provocărilor contemporane. Reacțiile la aceste conflicte au fost variate, reflectând un amestec de reziliență, ingeniozitate și solidaritate între popoare și guverne. Gestionarea eficientă a acestor conflicte necesită o combinație de cooperare internațională, inovare tehnologică și inițiative la nivel local. Pe măsură ce timpul va trece, lecțiile învățate din 2024 vor fi fundamentale pentru a modela o comunitate globală mai rezistentă și mai coerentă.

¹ Soden, Wolfram Th. von , Edzard, Dietz O. and Frye, Richard N.. "history of Mesopotamia". Encyclopedia Britannica, 6 May. 2024, <https://www.britannica.com/place/Mesopotamia-historical-region-Asia>, accesat pe 27 mai 2024

² Cf. International Crisis Group, *10 conflict to watch in 2024*, <https://www.crisisgroup.org/global/10-conflicts-watch-2024>, accesat la 3.03.2024

Teatrul a fost întotdeauna un mijloc de reflectare și interpretare a marilor conflicte ale umanității, așezând publicului în fața ochilor o oglindă pentru explorarea și înțelegerea tensiunilor sociale, politice și personale. De-a lungul evoluției literaturii dramatice și a creației scenice, multe piese de teatru au abordat conflicte majore, fie ele istorice sau contemporane, aducând aceste evenimente în fața publicului într-o manieră profundă și adesea transformatoare.

În dramaturgia universală se găsesc numeroase piese de teatru care prezintă în fața spectatorilor conflicte petrecute în istorie și le oferă actorilor șansa de a construi personaje cu o bogată complexitate psihologică. În piesa de teatru „*Henric al V-lea*” de William Shakespeare, se explorează conflictul dintre Anglia și Franța în timpul Războiului de 100 de Ani, concentrându-se pe bătălia de la Agincourt și aducând în fața spectatorilor teme precum patriotismul și moralitatea în război. „*Woyzeck*” de Georg Büchner, ilustrează impactul războaielor conduse de Napoleon asupra soldaților și societății, aducând în prim plan drama unui soldat traumatizat de experiența războiului și de condițiile sociale opresive. „*The Diary of Anne Frank*” de Frances Goodrich și Albert Hackett, adaptată după jurnalul Annei Frank, este o piesă care explorează viața unei familii evreiești ascunse în timpul ocupației naziste a Olandei, evidențiind ororile Holocaustului și reziliența umană la situațiile opresive. „*Balkan Spy*” de Dušan Kovačević, este o comedie neagră care vorbește despre tensiunile din Iugoslavia socialistă, reflectând conflictele etnice și politice care au dus la războaiele din Balcani. O piesă care examinează violența și absurdul conflictului din Irlanda de Nord prin intermediul unui militant IRA este piesa de teatru „*The lieutenant of Inishmore*” de Martin McDonagh. „*My Name is Rachel Corrie*”, bazată pe scrierile lui Rachel Corrie, o activistă de origine americană ucisă în Gaza, pune în scenă conflictul israeliano-palestinian din perspectiva unui tânăr activist internațional. „*Oslo*” de J.T. Rogers, dramatizează negocierile secrete care au dus la Acordurile de la Oslo din 1993, oferind o privire asupra complexităților și compromisurilor necesare pentru a avansa procesul de pace în Orientul Mijlociu. „*A Raisin in the Sun*” de Lorraine Hansberry, abordează conflictele rasiale și sociale cu care se confruntă o familie afro-americană în Chicago-ul anilor 1950, explorând teme de identitate și discriminare.

Pe plan național, România, cu istoria sa bogată și tumultoasă, a oferit un vast material pentru creațiile dramatice. Marile conflicte, fie ele istorice sau contemporane, au fost reprezentate scenic cu scopul unei mai bune clarificări și înțelegeri a identității naționale, a traumelor colective și a luptelor sociale și politice. „*Amalia respiră adânc*” de Alina Nelega aduce înaintea spectatorilor viața unei femei din perioada comunistă până după Revoluția din

1989, explorând impactul regimului totalitar și schimbările dramatice aduse de tranziția la democrație. „20 de ani în Siberia”, adaptare după cartea Aniței Nandriș-Cudla, aduce în prim-plan experiențele unei femei deportate în Siberia, oferind o perspectivă asupra represiunii și suferinței din timpul regimului comunist. „Capete înfierbântate” de Mihaela Michailov și David Schwartz, analizează impactul mineriadelor asupra societății românești, reflectând asupra violenței, manipulării politice și traumelor colective. „Stop the Tempo” de Gianina Cărbunariu, o piesă care explorează alienarea tinerilor într-o societate marcată de corupție și lipsă de perspective, reflectă spiritul de revoltă și nevoia de schimbare.

Astfel se poate observa că nu de puține ori conflictele au constituit o prolifică bază de creativitate pentru actul scenic. Din dorința de a nu fi uitate ori de a prezenta lucrurile dintr-o altă perspectivă, poate mai puțin cunoscută societății, arta s-a inspirat din viață și a transpus anumite conflicte în spațiul scenic. Teatrul funcționează ca un spațiu de reflecție și dialog, unde temele de război, violență, rezistență și reconciliere sunt examinate și reinterpretate pentru a aduce perspective noi asupra trecutului și prezentului. Aceste reprezentări scenice nu doar educă și sensibilizează publicul, ci și contribuie la procesul de înțelegere colectivă și vindecare, extrem de necesar fiecărei societăți care a experimentat și îndurat conflicte cu caracter criminal.

Prezenta cercetare, intitulată *Conflictul ca motor de creație în arta scenică*, este gândită și structurată ca fiind un suport pentru studenții actori dar și pentru actorii profesioniști. Totodată, poate fi utilizată și de profesorii care predau arta actorului, susțin ateliere de teatru sau lucrează cu copiii, adolescenții și tineri pentru dezvoltarea lor personală. La orice vârstă și în orice context este necesar să se înțeleagă puterea benefică a caracterului evolutiv al conflictelor. Doar așa cei implicați direct în conflicte nu vor fi doborâți de situațiile neprevăzute, ci vor căuta să gestioneze creativ situațiile conflictuale spre a fi soluționate, iar cu cât se deprinde acest concept care susține efectul catalizator al conflictelor în dezvoltarea umană, cu atât va fi mai bine pentru fiecare individ, membru al unei societăți împânzite de conflicte. Cercetarea de față constituie o îmbinare între noțiuni teoretice raportate la situații practice din domeniile teatru și arta actorului, psihologie, sociologie, filozofie și pedagogie.

Este **necesară** în studiul actorului cunoașterea și înțelegerea conflictului atât din punct de vedere teatral cât și social și psihologic. Din punct de vedere teatral, actorul ajunge să conștientizeze faptul că motorul dramatic este conflictul, el fiind puntea spre evoluția situației. Înțelege prin jocurile specifice artei actorului, care aduc în centru conflictul, că teatrul nu poate exista fără acesta, cum de altfel nici viața nu este lipsită de conflicte, rostul teatrului este

să pună lumii oglinda în față. Din punct de vedere psihologic este de mare folos în înțelegerea și deslușirea unui text și în construcția unui rol, actorul știind tipurile de conflict, etapele conflictului, tipologiile conflictuale, rolul creativității și al imaginației în rezolvarea conflictelor.

Originalitatea temei de cercetare reiese din modul în care este privit conflictul și anume ca pe ceva benefic. Societatea consideră orice neînțelegere ca fiind ceva distructiv, oamenii au tendința de se eschiva, fug de probleme, nu sunt capabili să gestioneze probleme. Dacă omul în viața sa își permite să fugă pentru că nu are nimic de pierdut, actorul trebuie să lupte, căci conflictul scenic nu poate fi ocolit, ci doar rezolvat. Fie el personal, dramatic ori social, conflictul este cărămida progresului, transformării și dezvoltării. Totodată se poate porni studiul partiturii, de la conflictele existente în aceasta, astfel contribuie la construcția și dezvoltarea rolurilor, stabilirea, evidențierea și înțelegerea parcursului relațiilor dintre personaje, se evidențiază pragurile de încasare în procesul de prelucrare scenică (PPOA – Primire, Prelucrare, Opțiune, Acțiune) și se clarifică situația scenică. De aici reiese caracterul creator al conflictului, bineînțeles dacă acesta este privit și abordat din perspectiva prielnică dezvoltării.

Capitolul 1. Conflictul în analiză multidiscplinară

Subcapitolul intitulat „*Conflictul – factor modelator al societății*” analizează complexitatea conflictului social, definit drept „*un proces continuu de interacțiuni sociale*.”³, subliniind rolul său fundamental în modelarea structurilor și relațiilor din cadrul comunităților umane. Această secțiune argumentează că, deși conflictul este adesea perceput ca o forță distructivă, el îndeplinește, de fapt, funcții esențiale în dezvoltarea socială și politică, contribuind la adaptarea și transformarea societăților în fața diverselor provocări. Sunt prezentate originile multiple ale tensiunilor interumane, incluzând divergențele din pricina intereselor economice, valorilor culturale, identității sociale și structurilor de putere. „*Puterea este un instrument, și ca orice instrument, poate fi folosit pentru bine sau pentru rău. Există diferite perspective asupra acestui subiect, unele susținând că puterea este necesară pentru a governa eficient, în*

³ Collins, Randall, *The credential society: An Historical Sociology of Education and Stratification*, Columbia University Press, New York, 2019, p. 112

*timp ce altele susțin că puterea poate fi abuzivă”*⁴. Analiza acestor cauze este esențială pentru înțelegerea dinamicii conflictelor și a modului în care acestea pot evolua. În ceea ce privește consecințele pe termen scurt și lung ale conflictelor asupra societății, se observă cum fiecare conflict poate provoca distrugerii fizice și psihologice, destabilizând coeziunea socială. Dar, în mod surprinzător, conflictele pot genera și oportunități de schimbare pozitivă. În acest context, se discută despre rolul conflictului în creșterea conștientizării sociale și în promovarea unor reforme necesare pentru abordarea inegalităților și a problemelor sistemice.

Strategiile de prevenire și soluționare a conflictelor sunt multiple și diverse, acestea punând accentul pe comunicarea eficientă și pe dialogul constructiv. Sunt prezentate diverse metode de mediere și negociere, evidențiind rolul mediatorilor și facilitatorilor în procesul de reducere a tensiunilor și de restabilire a relațiilor armonioase. „*Prevenirea conflictelor sociale se poate realiza prin promovarea toleranței, a dialogului și a respectului reciproc între grupuri și indivizi cu opinii diferite*”⁵. Abordările proactive și centrate pe soluții sunt esențiale pentru minimizarea riscurilor de escaladare a conflictelor. În final este prezentată complexitatea interacțiunilor sociale prin prisma teoriei rolurilor. Sunt aduse în prim plan conflictele de rol care pot apărea atunci când diferite roluri sociale intră în contradicție, provocând disconfort și tensiuni. Conceptul de „tulpină a rolurilor” este explorat pentru a ilustra interdependența și complexitatea rețelelor de roluri sociale, evidențiind modul în care aceste conflicte pot influența semnificativ comportamentele și dinamica grupurilor.

Următorul subcapitol, „*Conflictul – element vital al existenței*”, expune diverse perspective filozofice asupra conflictului, explorând modul în care gânditori, precum Nietzsche și Hegel, au contribuit la înțelegerea complexității acestui fenomen. Se conturează astfel, o viziune complexă asupra conflictului ca motor al schimbării și al progresului, acesta fiind inevitabil și, în multe privințe, benefic pentru evoluția individului și a societății în ansamblu. Este prezentată viziunea lui Nietzsche asupra conflictului, văzut ca o forță creatoare. Nietzsche distinge între „*Omul Dionisiac*”⁶, care simbolizează impulsul vital, instinctual și pasional, și „*Omul Apolinic*”⁷, care reprezintă rațiunea, ordinea și controlul.

⁴ Will Kymlicka, *Contemporary Political Philosophy: An Introduction*, Oxford University Press Inc., New York, 2002, p. 48

⁵ Edward de Bono, *Conflicte. O metodă mai bună de a le rezolva*, Ed. Curtea Veche, București, 2020, p.10

⁶ Concept dezvoltat de Nietzsche - Omul dionisiac se concentrează pe trăirea momentului prezent, iar instinctele și dorințele sale sunt îndeplinite fără inhibiții, fiind orientat întru explorarea potențialului uman.

⁷ Concept dezvoltat de Nietzsche – Omul apollonic se concentrează pe forma, structura lucrurilor și pe stabilirea unui cadru clar pentru perceperea realității.

Această dualitate reflectă tensiunea dintre forțele creatoare și cele rationale și arată modul în care conflictul dintre aceste aspecte este esențial pentru dezvoltarea umană. De asemenea, se analizează conceptele de „Om”, „Supraom” și „Ultimul om”, trasând idealul nietzschean al autodepășirii și al evoluției individului prin confruntarea cu provocările vieții. Filozoful sugerează că, prin depășirea limitărilor impuse de societate, individul poate ajunge la o formă superioară de existență. Hegel consideră conflictul ca parte integrantă a procesului dialectic, prin care ideile și realitățile evoluează. *„Dialectica hegeliană este o dialectică idealistă, mistificată, răsturnată cu capul în jos, avînd ca obiect nu autodezvoltarea lumii materiale, ci autodezvoltarea spiritului absolut.”*⁸ Metoda dialectică hegeliană implică un proces de teză, antiteză și sinteză, în care opoziția dintre idei duce la o nouă formă de conștientizare și înțelegere. Hegel argumentează că lupta dintre idei și interese este fundamentală pentru progresul istoric și social, doar astfel, conflictul devine o forță vitală în evoluția umanității.

O altă dimensiune importantă este explorată prin prezentarea filozofiei morale, care se concentrează pe impactul conflictului asupra eticii și moralității. Pe de-o parte, teoria utilitarismului evaluează acțiunile în funcție de rezultatele lor, propunând că maximizarea fericirii generale este scopul principal al acțiunilor umane. Această abordare poate justifica conflictele în măsura în care acestea duc la un rezultat benefic pentru majoritate. Pe de altă parte, teoria drepturilor morale susține că individul are drepturi inerente care nu pot fi încălcate, chiar și în numele unui bine mai mare. Această tensiune între utilitarism și drepturile morale evidențiază complexitatea deciziilor etice în contexte conflictuale. Odată cu introducerea filozofiei epistemologice sunt aduse în discuție conceptele de realism și anti-realism, precum și empirism și rationalism. Realismul afirmă că există o realitate obiectivă independentă de percepțiile noastre, în timp ce anti-realismul contestă această idee, sugerând că realitatea este construită prin experiența subiectivă. Studiul acestor concepte filozofice este relevant pentru a înțelege cum diferitele perspective epistemologice pot afecta modul în care indivizii și societățile abordează și gestionează conflictele. De asemenea, empirismul și raționalismul oferă o bază pentru a explora cum cunoașterea și experiența influențează reacțiile umane în fața conflictului.

În subcapitolul *„Conflictul – condiție a dezvoltării, evoluției și autodepășirii”* sunt prezentate detaliat diferitele aspecte ale conflictului, precum arhetipurile sale, etapele, tipurile, afectivitatea, dinamica și gestionarea conflictelor, precum și importanța comunicării asertive. S-a conturat astfel o viziune cuprinzătoare asupra conflictului, văzut drept un element

⁸ Alexandre, Kojève, *Introducere în lectura lui Hegel*, Editura Tact, 2018, p. 56

indispensabil în viața umană. Este detaliat procesul prin care un conflict evoluează, de la apariția tensiunilor inițiale până la escaladarea și, eventual, rezolvarea acestuia. Fiecare etapă este caracterizată de schimbări în percepția și comportamentul indivizilor implicați. De la identificarea unei probleme, la exprimarea nemulțumirilor și la negocieri, acest proces complex evidențiază cum intervențiile timpurii și managementul eficient pot preveni escaladarea conflictului și pot facilita o rezolvare constructivă. Mai apoi sunt analizate diversele categorii de conflicte, inclusiv conflictele interumane, intergroup și interculturale. Aceste tipuri de conflict sunt influențate de factori precum contextul social, cultural și economic, și fiecare are propriile caracteristici. Înțelegerea acestora permite o abordare mai nuanțată a modului în care conflictele pot fi gestionate și rezolvate. Totodată, afectivitatea, marcată prin „o puternică nevoie de a exprima în exterior încărcătura emoțională interioară”⁹, joacă un rol important în modul în care indivizii percep și reacționează la conflicte. Emoțiile pot amplifica tensiunile sau pot facilita deschiderea către dialog și înțelegere. „Avem tendința, normală și naturală de altfel, ca atunci când ne confruntăm cu lucruri importante să ne și implicăm emoțional, și cu cât importanța este mai mare cu atât intensitatea emoțiilor este mai mare”¹⁰. Așadar, dimensiunea afectivă este fundamentală pentru a înțelege motivul pentru care unele conflicte escaladează, în timp ce altele sunt rezolvate mai rapid.

Dinamica conflictului face parte din cuprinsul acestui subcapitol și se referă la modul în care părțile își adaptează strategiile și comportamentele în funcție de acțiunile celorlalți, iar înțelegerea acestei dinamici este crucială pentru a dezvolta strategii eficiente de intervenție și mediere. Există și o secțiune dedicată strategiilor și tehnicilor prin care conflictele pot fi abordate și soluționate. Se discută despre importanța dezvoltării abilităților de negociere și mediere, precum și despre necesitatea unei abordări sistematice pentru a gestiona conflictele într-un mod constructiv. Managementul eficient al conflictului nu doar că ajută la minimizarea impactului negativ al acestuia, ci și la promovarea unor soluții care să răspundă nevoilor și preocupărilor tuturor părților implicate.

În final, este subliniată importanța comunicării asertive în context conflictual, căci „una dintre cele mai apreciate și mai puțin conflictuale forme de comunicare interumană este comunicarea asertivă de tip Eu”¹¹. Comunicarea asertivă se referă la abilitatea de a exprima

⁹ Ioan Neacșu, Mihaela Suditu, *Educația Emoțional-Afectivă*, Ed. Polirom, 2021, p. 30

¹⁰ John, Bowlby, *Crearea și ruperea legăturilor afective*, Ed. Trei, 2016, p. 57

¹¹ Edward de Bono, *Conflicte. O metodă mai bună de a le rezolva*, Ed. Curtea Veche Publishing, 2020, p. 34

gândurile și sentimentele într-un mod deschis și sincer, fără a fi agresiv. Această formă de comunicare este esențială pentru prevenirea escaladării conflictului și pentru crearea unui mediu în care părțile se pot simți în siguranță pentru a-și exprima perspectivele. Prin cultivarea unei comunicări asertive, indivizii pot construi relații mai sănătoase și pot facilita soluționarea conflictelor într-un mod care să promoveze respectul și înțelegerea reciprocă.

Subcapitolul *„Caracterul constructiv al conflictului în procesul pedagogic”* explorează modul în care conflictele pot fi valorificate în mediul educațional pentru a sprijini dezvoltarea elevilor și pentru a contribui la îmbunătățirea procesului de învățare. Conflictul este prezentat ca o oportunitate de creștere și învățare, contribuind la formarea competențelor sociale, emoționale și cognitive necesare pentru adaptarea în societate. Acest subcapitol detaliază diversele tipuri de conflicte ce apar în contextul educațional, cauzele acestora, metodele de soluționare și strategiile educaționale care încurajează o abordare constructivă a conflictului.

Este prezentată o clasificare a conflictelor specifice care pot apărea în relațiile dintre profesori și elevi, între elevi, sau între profesori și părinți. Aceste conflicte sunt adesea determinate de diferențele de percepție, valori, așteptări și stiluri de comunicare. Înțelegerea acestor tipuri de conflicte este esențială pentru a aborda fiecare situație în mod adecvat și pentru a crea un mediu de învățare sigur și productiv. Mai departe sunt analizați factorii care declanșează conflictele în mediul educațional, precum diferențele culturale, stilurile de învățare diferite, presiunea academică și inegalitățile de resurse. Aceste cauze sunt menționate cu scopul de a ajuta cadrele didactice și instituțiile de învățământ să recunoască și să înțeleagă mai bine factorii ce pot contribui la nașterea de conflicte în clasă. Astfel, se poate interveni în mod preventiv și pentru a diminua riscul de escaladarea problemelor. Bineînțeles, s-a detaliat și modul în care pot fi soluționate conflictele pedagogice. Acțiunea se concentrează pe strategiile și metodele prin care conflictele pot fi gestionate eficient în școală. Este subliniată importanța unui climat de colaborare și deschidere, unde conflictele sunt privite într-o manieră constructivă. Sunt evidențiate tehnicile de mediere și negociere, rolul empatiei și ascultării active, precum și intervențiile constructive care sprijină dezvoltarea abilităților de rezolvare a conflictelor la elevi. Această secțiune scoate în evidență faptul că prin gestionarea conflictelor se poate contribui la îmbunătățirea relațiilor și la crearea unui mediu educațional pozitiv.

Prin prisma acestui subcapitol este introdusă o metodă de comunicare structurată, „Comunicarea de tip design (CAD)”, care promovează exprimarea clară a ideilor și ascultarea

activă. *Comunicarea este cea mai rapidă cale de dezamorsare a conflictului*¹², așadar Comunicarea CAD este văzută ca o abilitate esențială în soluționarea conflictelor și în îmbunătățirea interacțiunilor între elevi, dar și între cadre didactice și elevi. Prin utilizarea acestei metode, se poate crea un spațiu de dialog constructiv care încurajează deschiderea și respectul reciproc.

Educația conflictului și a păcii este o secțiune care subliniază importanța formării elevilor pentru a gestiona conflictele în mod pașnic și responsabil. Aici sunt descrise competențele de rezolvare pașnică a conflictelor, prin care elevii învață să identifice și să analizeze conflictele într-un mod obiectiv, dezvoltând abilități de negociere, empatie și mediere. Sunt abordate, de asemenea, consolidarea păcii și reconcilierea, accentuând importanța construirii unei culturi a păcii în școală, prin activități care încurajează colaborarea și reconcilierea. Ideea de non-violență și transformare a conflictelor încurajează elevii să înțeleagă că violența nu este o soluție, promovând strategii de prevenire și gestionare a conflictelor prin dialog și cooperare. Subcapitolul se încheie cu o prezentare a conceptului de „conflict coaching”, o formă de consiliere care își propune să îmbunătățească capacitatea indivizilor de a aborda și a rezolva conflictele, oferind un cadru de auto-reflecție și de învățare continuă în ceea ce privește comunicarea și interacțiunea cu ceilalți.

Capitolul 2. Tipuri de conflict prezente în literatura dramatică universală

*„Conflictul este cel care constituie dinamica piesei, care îi dă viața și forța ei interioară, și care este motorul întregii acțiuni. Conflictul acesta se desfășoară inevitabil în trei faze: acțiunea se naște, se dezvoltă și se încheie. Orice piesă, oricare ar fi complexitatea structurii ei, urmează întotdeauna aceeași schemă și se poate deci împărți în trei părți”*¹³

În primul subcapitol, este descris *conflictul dintre individ și societate*. Fiecare perioadă istorică și culturală a modelat diferit această tensiune, punând în lumină perspectiva contemporană asupra rolului și valorii individului în raport cu societatea. În **Antichitate**, conflictul dintre individ și societate era prezentat în contextul unei puternice fatalități și ordini divine, unde personajele dramatice luptau adesea împotriva limitelor impuse de zei și destin. Dramele antice, precum „*Antigona*” de Sofocle, prezintă personaje eroice care își înfruntă destinul și încalcă legile omenești sau divine pentru a-și împlini valorile personale. Conflictul dintre voința umană și structurile sociale rigide subliniază ideea că eroul tragic nu are

¹² Wendy, Grant, *Rezolvarea conflictelor*, Teora, București, 2002, p. 181

¹³ Mihail, Cehov, *Către actori, Despre Tehnica Artei Dramatice*, Unatc Press, 2014, p. 60

libertatea absolută de a-și decide destinul, fiind subordonat atât voinței divine, cât și așteptărilor comunității. În **Renaștere**, literatura dramatică reflectă o redefinire a individului și o reevaluare a libertății sale interioare. Eroii acestei epoci, ca în operele lui Shakespeare, sunt adesea prinși între dorințele lor profunde și regulile impuse de autorități sau de religie. Aceștia încep să își exprime mai puternic identitatea personală și să se împotrivescă constrângerilor sociale, însă nu fără un preț ridicat. Astfel, conflictul dintre individ și societate capătă nuanțe mai complexe, explorând dorința de exprimare a gândirii libere. **Iluminismul** aduce o schimbare radicală în abordarea acestui conflict, punând accent pe ideile de rațiune, egalitate și progres. Dramaturgia iluministă folosește personajele pentru a contesta ipocrizia și nedreptatea socială și pentru a milita pentru o societate bazată pe drepturi egale. Piese precum *Tartuffe* de Molière exemplifică acest tip de conflict printr-o critică satirică la adresa valorilor și instituțiilor religioase sau politice care limitau autonomia individului. Conflictul individ-societate devine un mijloc prin care dramaturgii promovează reforme morale și sociale, idealizând posibilitatea unei societăți juste. Epoca **Modernismului** aduce un ton și mai accentuat de deziluzie și alienare, unde conflictul dintre individ și societate este redat adesea ca o luptă cu un mediu social dezumanizant. Eroii moderni, precum cei din piesele lui Ibsen, se simt înstrăinați într-o lume care pune presiuni nesfârșite pe conformare și care anulează trăirile autentice ale individului. Literatura dramatică modernistă explorează frecvent lupta pentru a găsi sens și identitate personală într-o lume care valorizează structurile impersonale și eficiența, dar pierde din vedere nevoile individuale de expresie. În **Epoca contemporană**, conflictul individ-societate continuă să fie central, însă temele acestui conflict se diversifică, punând în discuție influența globalizării, a tehnologiei și a identităților multiple. Personajele sunt adesea în conflict cu normele sociale moderne, care sunt mai fluide, dar și mai complexe și constrângătoare. Dramele contemporane, explorează teme de alienare, dezorientare și deconectare, oglindind frământările individului într-o lume din ce în ce mai impersonală și tehnologizată. Conflictul reflectă provocarea individului de a-și păstra autenticitatea și de a-și găsi un loc într-o societate globalizată și interdependentă. Acest subcapitol oferă o privire de ansamblu asupra felului în care conflictul individ-societate a fost perceput și reprezentat în literatură, marcând evoluția gândirii asupra relației om-societate, de la determinismul fatalist al Antichității până la fragmentarea identitară și căutarea de sens din zilele noastre.

Conflictul familial guvernează cel de-al doilea subcapitol, fiind o temă centrală și recurentă în literatura dramatică universală, subliniind în special tensiunile și contradicțiile ce apar în relațiile dintre generații. „*Conflictele în familie variază în funcție de cultură și sănătatea psihofizică a oamenilor implicați în ele. Tulburarea poate fi produsă de un soț a*

cărui soție se simte singură sau resemnată față de el și serviciul care îl desparte de ea sau de copiii, care sunt o sursă continuă de conflict și exasperare datorită faptului că părinților le lipsesc aptitudinile și competențele de a fi părinți eficienți. În familiile reconstituite, în care un părinte vitreg sau copiii vitregi sunt sursa conflictului, cuplurile se caracterizează prin abuz verbal, emoțional și fizic, la fel, întâlnim conflicte cu caracter distructiv, ce derulează cu agresivitate și acțiuni violente.”¹⁴

Acest tip de conflict, aflat în centrul multor piese de teatru, reflectă dinamica complexă dintre părinți și copii, tradiții și inovație, autoritate și aspirația spre independență. În funcție de perioada istorică și culturală, *conflictul între generații* a fost abordat din diferite unghiuri și perspective, devenind astfel o oglindire a valorilor sociale. În **Antichitate**, conflictul între generații este adesea prezentat prin prisma autorității absolute și a ascultării de figurile paterne, elemente centrale în structura socială a acelor vremuri. Astfel, piesele dramatice din această perioadă reflectă adesea lupta interioară și confruntările tinerilor cu părinții. „*Antigona*” este un exemplu clasic, unde eroina sfidează poruncile regelui Creon, figură autoritară ce reprezintă legea și ordinea, pentru a-și împlini datoriile de familie. În perioada **Renașterii**, literatura dramatică prezintă o schimbare de paradigmă în privința relațiilor familiale, explorând dorința de emancipare și afirmare personală a tinerilor, precum și tensiunile legate de iubirea interzisă. În piese precum „*Romeo și Julieta*” de Shakespeare, conflictul între generații este reprezentat de opoziția părinților față de alegerea romantică a copiilor lor, ceea ce evidențiază diferențele de mentalitate între generații și lupta tinerilor pentru a-și croi propriul drum. În **Iluminism**, conflictul dintre părinți și copii devine o prezentare a tensiunilor dintre rațiune și autoritate, iluminismul promovând ideile de libertate individuală și egalitate socială. În piese precum „*Tartuffe*” de Molière, conflictul apare atunci când copiii contestă autoritatea parentală, iar piesa subliniază astfel necesitatea de a pune sub semnul întrebării normele rigide. Epoca **Modernismului** intensifică conflictul între generații, reflectând schimbările sociale și industrializarea accelerată, care duc la o fragmentare a valorilor și tradițiilor familiale. Dramaturgii moderni redau adesea relațiile familiale într-o lumină conflictuală și înstrăinată, unde tinerii încearcă să se elibereze de constrângerile sociale și culturale, dar sunt adesea neînțeleși de părinți. În **Epoca contemporană**, conflictul dintre generații devine mai nuanțat, în contextul unei societăți aflate în continuă schimbare, marcată de diversitate culturală și complexitate ideologică. Relațiile între părinți și copii sunt prezentate ca fiind puternic influențate de contextul social, noile tehnologii și tendința de

¹⁴ Carolina, Calaraș, *Conflictologie Familială, Suport de curs*. Chișinău, 2014, p. 20

globalizare. Pentru a depăși lupta între generații din punct de vedere psihologic, este important să existe deschidere la dialog și înțelegere reciprocă. *Cultivarea empatiei, ascultarea activă și respectul față de perspectiva celuilalt pot ajuta la diminuarea tensiunilor și la construirea unui mediu mai armonios. Este important să se recunoască valorile și perspectivele unice pe care fiecare generație le aduce și să se identifice punctele comune pentru a găsi soluții adecvate și prolifică*¹⁵.

Conflictul conjugal este prezentat ca o sursă de tensiune și complexitate în piesele de teatru, fiind adesea folosit pentru a explora diverse aspecte ale naturii umane, ale psihologiei relațiilor și ale influenței sociale asupra cuplurilor. De-a lungul epocilor, acest tip de conflict a fost abordat în multiple moduri, reflectând schimbările de mentalitate și evoluția percepțiilor asupra relațiilor dintre parteneri. În **Antichitate**, conflictul de cuplu este tratat în mod dramatic, reflectând concepțiile rigide despre roluri și relații. Astfel, conflictul de cuplu devine un simbol al tensiunilor profunde legate de loialitate, onoare și suferință, accentuând dualitatea iubirii și urii într-o relație de cuplu. În **Renaștere**, conflictul conjugal ia forma unei lupte între dorințele personale și așteptările sociale. Relațiile de cuplu devin câmpuri de confruntare a valorilor și aspirațiilor individuale în fața constrângerilor impuse de societate. În **Iluminism**, conflictul de cuplu reflectă o tendință de contestare a normelor sociale și de explorare a relațiilor din perspectiva raționalității și a drepturilor individuale. În această perioadă se observă o analiză a ipocriziei și manipulării în relațiile conjugale, unde personajele își doresc o uniune autentică, dar se confruntă cu presiunile sociale și ipocrizia morală. Conflictul de cuplu devine un simbol al nevoii de autenticitate și al necesității de a depăși constrângerile morale și sociale pentru a menține o legătură autentică și onestă. Epoca **Modernismului** aduce o viziune mai pesimistă și complexă asupra conflictului conjugal, punând accent pe alienarea și introspecția personajelor. Relațiile de cuplu devin marcate de dezamăgire, înstrăinare și crize existențiale. Modernismul aduce o critică a idealurilor romantice și pune sub semnul întrebării posibilitatea de a obține o uniune armonioasă în condițiile unei societăți alienante și opresive. În **Epoca contemporană**, conflictul de cuplu devine o reflecție a diversității și a provocărilor societății moderne. Dramele contemporane explorează teme actuale, precum presiunea socială, egalitatea de gen, diferențele culturale și impactul noilor tehnologii asupra relațiilor. Relațiile de cuplu sunt adesea prezentate ca fiind instabile, în căutare de autenticitate și echilibru între individualitate și interdependență.

¹⁵ Cf. Ioana, Stana, *Șoapte între generații*, Ed. Velvet Story, 2021, p. 104

Fiecare perioadă istorică a contribuit cu propria sa viziune asupra tensiunilor familiale, reflectând evoluția gândirii asupra relațiilor dintre părinți și copii și impactul acestor tensiuni asupra identității și formării individuale.

Ultimul subcapitol aduce în discuție dramaturgia în formă deschisă și dramaturgia în formă închisă. Explorează diferențele fundamentale între aceste două tipuri de structură dramatică, subliniind modul în care ele influențează construcția piesei, dezvoltarea personajelor și experiența spectatorilor. Dramaturgia în formă închisă este caracterizată de o structură clară, cu o acțiune bine definită și o ordine riguroasă a evenimentelor. În această formă, conflictul central este precis conturat, iar evoluția personajelor se desfășoară logic și cauzal, de la un început bine definit până la un deznodământ final. Spectatorul este ghidat de o narațiune clară, care oferă o soluție definită la conflictele propuse, iar personajele urmează un traseu bine stabilit, evidențiind valorile tradiționale și normele morale ale societății. Dramaturgia în formă deschisă, în schimb, oferă o structură flexibilă, cu o desfășurare fragmentară a acțiunii și o organizare liberă a timpului și spațiului. În această formă, conflictul este adesea ambiguu, iar personajele sunt mai puțin constrânse de o evoluție lineară, având o libertate mai mare de acțiune și expresie. Spre deosebire de dramaturgia închisă, piesele de formă deschisă permit multiple interpretări, lăsând spectatorilor posibilitatea de a-și construi propriile concluzii. Aceste două tipuri de dramaturgie oferă publicului perspective diferite, în care fie ordinea, fie ambiguitatea, devin instrumente prin care este analizată condiția umană.

Capitolul 3. Particularitățile conflictului în Arta actorului

În existența scenică, conflictul este *principalul nucleu care generează acțiunea*¹⁶, iar acest aspect este înțeles de studentul actor din primul semestru în cadrul modulului de jocuri. O scenă în care nu există conflict este o scenă rezolvată, actorii au încheiat povestea, iar publicul poate pleca acasă.

Cel de-al treilea capitol se deschide cu o introducere în arta teatrului ca fiind o artă de grup. Teatrul, ca formă de artă, se distinge prin natura sa colectivă, având la bază colaborarea și interacțiunea între un grup divers de artiști. Această artă de grup implică nu doar actori, ci și regizori, scenografi, tehnicieni, și multe alte persoane care contribuie la realizarea unei

¹⁶ Bogdana, Darie, *Curs de arta actorului. Improvizatia*, Unatc Press, 2015

producții teatrale. Colaborarea strânsă dintre membrii echipei este esențială, fiecare aducându-și aportul unic pentru a crea o experiență artistică unitară și captivantă.

Cel de-al doilea subcapitol explorează *teoria grupurilor*, care este un domeniu fundamental în psihologia socială ce analizează interacțiunile și dinamica dintre membrii unui grup, oferind un cadru teoretic pentru înțelegerea comportamentului uman în context social. Structura grupului este un element al teoriei grupurilor, referindu-se la organizarea internă și relațiile dintre membrii grupului. Aceasta include rolurile și statuturile (determină felul în care interacționează indivizii și cum își îndeplinesc sarcinile) și normele grupului (joacă un rol în stabilirea standardelor de comportament, influențând astfel modul în care membrii interacționează și colaborează). Un alt aspect important al teoriei grupurilor sunt procesele grupului, care se referă la modul în care membrii interacționează și colaborează pentru a atinge obiectivele comune. În cadrul proceselor grupului, *comunicarea influențează coeziunea, luarea deciziilor, gestionarea conflictelor și, în general, eficacitatea colectivității*¹⁷. Comunicarea este esențială în acest context, fiind fundamentul interacțiunilor sociale. O comunicare eficientă facilitează schimbul de idei, clarificarea rolurilor și soluționarea conflictelor. Pe de altă parte, luarea deciziilor în cadrul grupului poate varia în funcție de stilul de conducere și de dinamica grupului. Deciziile pot fi luate prin consens sau prin vot, iar modul în care sunt abordate aceste procese poate influența coeziunea grupului și satisfacția individuală.

În continuare este prezentată **Teoria Forming-Storming-Norming-Performing**, dezvoltată de Bruce Tuckman care „*reprezintă un model conceptual al evoluției grupului, elaborat de psihologul Bruce Tuckman în anii 1960*”¹⁸. Aceasta descrie etapele prin care trec grupurile pe parcursul dezvoltării lor. În etapa Forming, membrii se cunosc și stabilesc relații interumane, dar se confruntă cu incertitudini. În etapa Storming, tensiunile și conflictele apar, iar membrii își exprimă diferențele de opinie. Aceste conflicte sunt normale și necesare pentru a clarifica rolurile și pentru a stabili norme de grup. În etapa Norming, grupul își consolidează identitatea și își stabilește regulile de colaborare, iar în etapa Performing, membrii colaborează eficient pentru a atinge obiectivele comune. Această teorie subliniază că dezvoltarea grupurilor nu este liniară și că pot apărea regresii în funcție de circumstanțe.

¹⁷ Lisa, Campbell, Small group communication. Readings and Reflections, Cognella Academic Publishing, 2023, p. 10

¹⁸ James, Mcgrath; Bob, Bates, Little Book of Big Management Theories, Personal Education Limited, 2017, pp. 108-109

Influența socială este un alt aspect ce se regăsește în capitolul trei al lucrării și face referire la modul în care comportamentele și atitudinile indivizilor sunt modelate de prezența și acțiunile altor membri. Conformismul este un exemplu clar al influenței sociale, unde indivizii își adaptează comportamentele pentru a se alinia normelor grupului. Această adaptare poate fi motivată de dorința de a fi acceptat sau de a obține validare socială. În plus, persuasiunea joacă un rol semnificativ în influențarea atitudinilor, în special în contextul grupurilor de referință sau al liderilor carismatici. Este prezentat faptul că teoria grupurilor se aplică în mod special în arta teatrului, unde colaborarea eficientă între actori, regizori și tehnicieni este esențială pentru realizarea unei producții de succes. *În ceea ce privește conformismul, încurajarea diversității de perspective și promovarea unui spirit de non-conformitate pot să spargă tiparele și să aducă idei inovatoare în procesul creativ*¹⁹ De asemenea, încurajarea riscului și acceptarea eșecului ca parte integrantă a procesului pot să reducă teama de eșec și să elibereze creativitatea.

Teatrul, ca formă de artă colectivă, evidențiază cum interacțiunile sociale și structura grupului pot influența nu doar procesul de creație, dar și calitatea artistică a producției finale. Astfel, înțelegerea teoriei grupurilor în contextul teatrului nu doar că optimizează procesul creativ, dar și contribuie la construirea unor relații interumane sănătoase, esențiale pentru succesul oricărei echipe artistice.

Prezența și influențele conflictului în grupul artistic reprezintă un aspect esențial în înțelegerea dinamicii echipelor creative. Conflictele sunt adesea inevitabile în cadrul grupurilor, în special în mediile artistice, unde diversitatea de idei, perspective și personalități poate duce la tensiuni și neînțelegeri. Această dinamică conflictuală poate avea atât efecte negative, cât și pozitive asupra procesului creativ și a colaborării dintre membrii grupului.

Următorul subcapitol plasează conflictul ca fiind un motor de creație în arta actorului, deoarece poate influența profund procesul artistic și dezvoltarea personajelor. Acest punct de vedere subliniază rolul constructiv al conflictului în stimularea creativității și explorarea arhetipurilor conflictuale, care sunt esențiale în formarea interpretărilor actoricești. Studiul arhetipurilor conflictuale în arta actorului evidențiază tipologiile de personaje care pot genera tensiune dramatică, fiecare cu trăsături specifice care pot fi explorate în profunzime. *Brinkman și Kirschner au identificat zece pattern-uri de comportamente specifice pe care le*

¹⁹ Cocalea, Doina, *Creativitate și inovație în grup*, 2019, p.7, Creativitate Si Inovatie in Grup - PDFCOFFEE.COM , accesat pe 9 iunie 2024

*manifestă oamenii în momentul în care sunt în conflict*²⁰: Tancul, Perfidul, Grenada, Atoateștiutorul, Serviabilul, Nehotărâțul, Taciturnul, Negativistul și Jeluitorul.

Identificarea și aplicarea tipurilor de conflict psihologic în arta actorului poate contribui la îmbunătățirea actului artistic. Lucrarea face referire la aspecte precum durata și evoluția, durata și intensitatea conflictului, care pot influența profund intensitatea emoțională a performanței. Implicarea unui număr variabil de persoane în conflict poate crea scenarii complexe care adâncesc tensiunea dramatică și oferă actorilor oportunități de a explora relații diverse. Urmările sociale ale conflictelor sunt, de asemenea, semnificative, având potențialul de a influența nu doar personajul individual, ci și întregul grup artistic. Conflictele pot provoca transformări în structura grupului și în dinamica relațiilor, afectând colaborarea și coeziunea echipei. Domeniul de manifestare al conflictului, fie că este vorba de conflicte interne sau externe, oferă un context pentru explorarea profundă a temelor universale. Un alt aspect important este obiectul conflictului, care poate varia de la dorințe și aspirații personale la probleme sociale și morale.

Potențarea gândirii creatoare întru rezolvarea productivă a conflictelor este tema care guvernează următorul subcapitol al lucrării. *Pentru ca națiunea să poată supraviețui, individul trebuie să gândească creativ*²¹, așadar, gândirea creatoare se referă la abilitatea de a transforma tensiunile și divergențele de opinii în surse valoroase de inspirație și dezvoltare personală și artistică. În arta actorului, conflictul este privit nu doar ca o problemă ce trebuie evitată, ci ca o ocazie de a explora și extinde capacitatea de creație. Abordarea conflictelor din această perspectivă oferă actorilor șansa de a se angaja activ într-un proces de explorare și inovare, în care gândirea creativă devine instrumentul principal pentru soluționarea tensiunilor scenice și nu numai. Prin potențarea acestui tip de gândire, actorii învață să abordeze conflictele într-un mod mai flexibil și adaptabil, utilizând tehnici care favorizează deschiderea către perspective noi și soluții inovatoare. Acest proces implică și creșterea capacității actorului de a improviza și de a găsi răspunsuri neașteptate la provocările care apar în timpul repetițiilor sau pe scenă, contribuind astfel la diversificarea mijloacelor de expresie artistică.

În subcapitolul ce urmează, cercetarea își propune introducerea unei noi abordări în ceea ce privește *conflictul în raport cu mișcarea și expresivitatea corporală*, lucru de altfel esențial în arta actorului. În contextul teatral, corpul devine nu doar un vehicul al emoțiilor și ideilor, ci și un instrument prin care conflictul se manifestă vizual și devine perceptibil

²⁰ Cf. Rick, Mrinkman, Rick, Kirshner, Dealing with difficult people. 24 lessons for bringing out the best in everyone, McGrawHill, USA, 2003, pp. 1-2

²¹ Landau, Erika - *Psihologia creativității*, E.D.P., București 1979, p. 11

publicului. Mișcările și gesturile actorului capătă astfel valențe simbolice, reflectând conflicte interioare complexe sau interacțiuni tensionate între personaje. Conflictul are un rol fundamental în mișcarea și expresivitatea corporală în arta actorului, oferind interpreților posibilitatea de a transforma tensiunile în elemente vizuale pline de semnificație. Prin explorarea acestui raport, actorii își dezvoltă abilitățile de comunicare nonverbală, învață să redea conflicte profunde prin expresivitate fizică și aduc un plus de intensitate și autenticitate interpretărilor lor scenice. Acest tip de expresivitate corporală conferă spectacolelor o dimensiune suplimentară, captivând publicul prin limbajul subtil și complex al mișcărilor corporale.

„*Teatrul ca formă de intervenție în gestionarea conflictelor*” este subcapitolul care propune o metodă prin care arta scenică devine un instrument puternic în explorarea și soluționarea problemelor, fie ele de natură personală, socială sau interpersonală. Această metodă se bazează pe capacitatea teatrului de a reflecta și dramatiza conflictele, oferindu-le spectatorilor ocazia de a le observa din perspective noi și de a se identifica cu diversele fațete ale situațiilor conflictuale. În acest sens, teatrul transcende simpla formă de divertisment și devine o platformă de dialog, introspecție și vindecare.

Intervențiile teatrale implică o serie de tehnici care permit atât actorilor, cât și publicului să participe activ la procesul de explorare a conflictelor. Teatrul forum, de exemplu, invitat de multe ori în contexte sociale, îi oferă spectatorului oportunitatea de a interveni direct în desfășurarea scenariului, schimbând evoluția conflictelor reprezentate pe scenă. Prin adoptarea unor roluri, spectatorii pot experimenta diferite răspunsuri și soluții la conflicte, descoperind alternative de gestionare pe care le pot aplica în viața reală. Această tehnică de „repetiție pentru realitate” facilitează, astfel, înțelegerea profundă a modului în care reacțiile și alegerile oamenilor pot influența rezultatul unui conflict.

Playback Theatre și **Teatrul Forum** sunt două forme de teatru interactiv care își propun să abordeze și să transforme conflictele, fiind inspirate probabil de **Teoria procesului de transformare a conflictului**. Această teorie susține că tensiunile și divergențele pot fi analizate și soluționate eficient atunci când oamenii au ocazia să se exprime liber și să își vadă experiențele reflectate în mod empatic. Atât Playback Theatre, cât și Teatrul Forum au la bază ideea că teatrul nu este doar un mediu de divertisment, ci și un instrument de introspecție și schimbare socială, prin care participanții pot analiza conflictele personale și colective într-un cadru colaborativ.

Playback Theatre este „o formă de improvizație bazată pe evenimente de viață banale sau mai puțin banale, povestite pe parcursul unui spectacol”²². Sau altfel spus, *Playback Theatre* este o formă teatrală în care spectatorii își împărtășesc poveștile personale, iar actorii le interpretează spontan pe scenă, oferind o oglindă pentru emoțiile și experiențele lor. Această abordare permite celor prezenți să reflecteze asupra propriilor conflicte, văzându-le exprimate de alții într-o manieră teatrală. *Playback Theatre* oferă astfel o platformă pentru explorarea conflictelor emoționale sau relaționale, permițând fiecărui participant să-și redescopere povestea dintr-o perspectivă nouă. Actorii nu doar interpretează, ci și creează o legătură empatică cu spectatorii, ajutându-i să se simtă auziți și validați. În acest cadru, conflictele sunt percepute ca parte a vieții umane și sunt transformate într-o experiență comună de înțelegere și conexiune.

Teatrul Forum, dezvoltat de Augusto Boal ca parte a Teatrului Oprimărilor, are o structură similară, dar o finalitate mai orientată spre schimbare și rezolvare, deoarece „*teatrul nu ar trebui să fie o formă pasivă de divertisment, ci mai degrabă un instrument dinamic pentru schimbare socială și forță*”²³. În cadrul unei reprezentații de *Teatrul Forum*, o problemă sau un conflict este prezentat printr-o scenetă care atinge un punct de tensiune sau impas, fără a oferi o soluție concretă. Publicul este invitat apoi să intervină și să sugereze soluții, iar spectatorii pot urca pe scenă și prelua rolurile personajelor pentru a-și expune propriile idei și perspective. Această implicare activă îi ajută pe participanți să experimenteze modalități de soluționare a conflictelor, să își dezvolte abilitățile de comunicare și să înțeleagă impactul acțiunilor lor asupra celor din jur.

Ambele forme de teatru permit o experiență de învățare activă, bazată pe introspecție și explorare. *Playback Theatre* și *Teatrul Forum* încurajează participanții să găsească și să experimenteze soluții variate, contribuind astfel la procesul de *transformare a conflictelor*. Aceasta implică nu doar rezolvarea unei situații de moment, ci și schimbarea de durată a perspectivelor și comportamentelor, care pot fi aplicate și în viața de zi cu zi.

Aceste forme de teatru, elaborate în decursul a două subcapitole, ajută la construirea de punți între oameni și la dezvoltarea unor abilități esențiale pentru o viață socială armonioasă, permițând indivizilor să își gestioneze conflictele într-un mod creativ și empatic.

²²Jo Salas, *Improvising Real Life - personal story in playback theatre*, Anniversary Edition, Tusitala Publishing, 2013, p.1

²³Michael Taussing, Richard Schechenr, *Boal in Brazil, France, The USA; Playing Boal. Theatre, Therapy, Activism*, Routledge, London, 2002, p. 23

Ultimele două subcapitole al lucrării prezintă experiența complexă a studenților din cadrul unei facultăți de teatru, unde se combină cerințele academice intense, relațiile interpersonale provocatoare și mediul competitiv. Facultatea de teatru reprezintă o etapă unică în formarea unui actor, unde conflictele devin parte integrantă a procesului de învățare și dezvoltare personală. Acești ani de studiu solicită studenților nu doar o adaptare constantă la ritmul intensiv al programului, ci și capacitatea de a gestiona provocările care vin odată cu noile cerințe academice. Studenții se confruntă cu un volum mare de studiu, ore lungi de repetiții și numeroase exerciții practice, adesea solicitante din punct de vedere fizic și emoțional. Adaptarea la un astfel de program este de multe ori presărată cu conflicte intrapersonale, deoarece studenții se află în situații noi care le testează rezistența și capacitatea de adaptare la cerințele specifice artei actorului.

Mediul academic este, de asemenea, un spațiu unde se formează relații care pot fi atât de susținere, cât și competitive. Într-un astfel de context, apar conflicte de natură relațională, în special în competiția pentru roluri și în interacțiunile din cadrul grupelor de lucru. Pe mulți studenți, presiunea de a se remarca îi determină să dezvolte strategii de gestionare a tensiunilor cu colegii, învățând să construiască relații de colaborare, dar și să facă față unui mediu competitiv.

Mai mult, cerințele specifice facultății de teatru, care includ un angajament total față de disciplinele artistice, îi provoacă pe studenți să își depășească limitele și să se confrunte cu propriile frici și nesiguranțe. Acest mediu academic impune un proces de autodepășire constant, unde conflictul devine un factor de creștere. Studenții sunt astfel expuși unor exerciții intensive de introspecție și analize personale, care îi ajută să își dezvolte o mai bună înțelegere a propriei identități artistice și a modalităților prin care pot comunica emoțional cu publicul. În cadrul acestei experiențe academice, conflictele devin parte integrantă a dezvoltării viitorului actor. Acestea se dezvoltă și se manifestă în forme diferite: de la luptele interioare și provocările legate de autoacceptare și limite, la conflictele exterioare, în relațiile cu profesorii și colegii. Gestionarea acestor conflicte este esențială pentru formarea caracterului și a maturității artistice, ajutându-i pe studenți să dezvolte abilități de comunicare și de reziliență necesare pe scenă și în afara ei.

CONCLUZII

Prezenta teză s-a elaborat într-un context social critic și mult prea tensionat la nivel global. Conflictele armate, pandemia, războaiele cibernetice, protestele, luptele de stradă și nu

în ultimul rând, numărul uriaș de sinucideri înregistrate mai ales în rândul persoanelor tinere și ale celor vârstnice datorate unor puternice conflicte interioare, nu fac altceva decât să destabilizeze umanitatea, plasând indivizii în situații critice. *„În timp ce legătura dintre sinucidere și tulburările psihice (în special depresia și tulburările legate de consumul de alcool) și o tentativă anterioară de suicid este bine stabilită în țările cu venituri ridicate, multe sinucideri au loc în mod impulsiv, în momente de criză, în condițiile în care nu mai există capacitatea de a face față stresului vieții, cum ar fi problemele financiare, destrămarea unei relații sau durerile și bolile cronice”*²⁴. Organizația Mondială a Sănătății a înregistrat un număr șocant de sinucideri, peste 700.000 de cazuri raportate în anul 2023 la nivel global. S-a înlăturat de multă vreme ideea cum că actele suicidale sunt făcute doar de indivizii care prezintă probleme psihice, în ultimii ani, tot mai des, *„confruntarea cu conflicte, dezastre, violență, abuzuri sau pierderi și sentimentul de izolare sunt puternic asociate cu comportamentul suicidar”*²⁵. Orice conflict nesoluționat și lăsat să mocnească până când explodează puternic poate avea și urmări tragice. Fiecare situație limită care plasează indivizii în conflict trebuie văzută ca fiind un prag evolutiv, căci conflictul este esențial pentru evoluția personală și colectivă. Prin confruntarea cu situații conflictuale, indivizii și grupurile sunt forțați să găsească soluții inovative și să își depășească limitele.

Conflictul, analizat dintr-o perspectivă multidisciplinară, este revelat ca un element fundamental al existenței umane și al progresului social. Prin înțelegerea profundă a naturii și dinamicii conflictelor, societățile și indivizii pot transforma aceste situații tensionate în oportunități de creștere și inovație.

Indiferent de epoca sau cultura din care provin, conflictele dramatice explorează teme universale legate de natura umană, putere, libertate, justiție și identitate. Aceste teme transcend barierele temporale și culturale, oferind perspective relevante pentru fiecare generație. Teatrul este un *„fenomen social și cultural de mare anvergură estetică și morală, cu un parcurs de secole întregi, care traversează și astăzi un amplu proces de evoluție care merge în strânsă legătură cu sistemul educațional complex al înnobilării ființei umane”*²⁶. Astfel, conflictul rămâne un motor central al creației dramatice, permițând dramaturgilor să abordeze subiecte esențiale ale existenței umane.

²⁴ Suicide, World Health Organisation, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/suicide>, accesat pe 29.05.2024

²⁵ Ibidem

²⁶ Bogdana, Darie, *Arta actorului, Complex atitudinal în analiză interdisciplinară*, UNATC Press, 2018, p. 24

Într-o lume marcată de schimbări sociale, politice și culturale rapide, conflictul rămâne o temă centrală în arta scenică contemporană. Actorii sunt adesea provocați să exploreze și să reflecteze asupra conflictelor actuale și să le integreze în interpretările lor, contribuind astfel la dialogul social și la conștientizarea problemelor din zilele noastre. Prin intermediul artei scenice, actorii pot amplifica vocile celor marginalizați și pot genera discuții și schimbări în societate, evidențiind importanța și impactul conflictului în lumea contemporană.

Conflictul se dovedește a fi un element fundamental în arta actorului, reprezentând nucleul esențial care generează acțiunea scenică. Fără prezența conflictului, narațiunea dramatică își pierde din tensiune și dinamism, ceea ce poate diminua considerabil interesul și implicarea emoțională a publicului.

Conflictele nu doar că sunt inevitabile în procesul creativ, dar ele servesc și ca oportunități valoroase pentru transformarea și evoluția actorului. Confruntarea și depășirea obstacolelor interne și externe stimulează creșterea personală și profesională a actorilor, oferindu-le ocazia de a-și rafina abilitățile interpretative și de a-și îmbogăți expresivitatea scenică. Așadar, maturizarea artistică poate fi privită ca o succesiune de etape care îl plasează pe artist în stiații provocatoare. Cu fiecare etapă gestionată prielnic, artistul ajunge cu un pas mai aproape de apogeul procesului de maturizare artistică. Artistul acumulează experiență, învață din greșeli, își conștientizează limitele și luptă să le depășească, crede în arta sa, îl preocupă, greșește și încearcă până reușește, renunță pentru o vreme, dar revine în procesul de creație, se luptă cu societatea, vrea să schimbe vieți și să educe. Toate acestea sunt trăiri, conflicte personale puternice care îl conduc pe artist spre creația sa finală. Similar, procesul de asumare a unui rol adesea implică explorarea unor aspecte necunoscute sau neplăcute ale sinelui, generând conflicte emoționale și psihologice. Actorii, prin abordarea acestor conflicte interioare, își pot extinde limitele și pot dezvolta o înțelegere mai profundă a personajelor pe care le interpretează. Profesorii, coordonatorii și regizorii trebuie să ofere un mediu sigur și de încredere, unde actorii pot experimenta și împărtăși aceste conflicte fără teama de judecată sau eșec, facilitând astfel o dezvoltare artistică autentică și profundă. Gestionarea constructivă a conflictelor este esențială pentru succesul educațional și profesional al actorilor. Conflictul, departe de a fi doar o piedică, devine un motor de creație și evoluție, contribuind semnificativ la atingerea excelenței artistice.

În abordarea partiturii și construcția rolului, munca actorului cu sine însuși, denumită și documentare, se exercită pe două planuri: documentare științifică și documentare artistică. Teza, prin tema de cercetare *conflictul ca motor de creație în arta scenică*, susține și întărește cele două planuri de construcție ale rolului. În documentarea științifică, actorul studiază și

înțelege conflictul dramatic și necesitatea acestuia în text, scenă, relație din punct de vedere teoretic, având la dispoziție suportul teoretic pe care îl constituie lucrarea. Acest suport îi prezintă actorului toate particularitățile și caracteristicile conflictului (tipurile de conflict, cauzele conflictelor – modul în care se declanșează, răspunzând la parametrul teatral „de ce?”, efectele conflictelor și felul în care se propagă și bineînțeles strategii și moduri de gestionare ale conflictelor), acestea contribuind la analiza textului dramatic, pas premergător urcării pe scenă. Este necesară o fundamentare teoretică în arta actorului ce poate fi extinsă cu studiile despre conflict. Totul într-o binele formării și dezvoltării actorului pentru a servi mai apoi creației scenice, căci după cum spune teoreticianul Ion Cojar, „*cui îi mai poate fi de folos astăzi, în pragul mileniului III, MITUL ACTORULUI ANALFABET, considerat a fi superior celui cultivat?*”²⁷

Iar în ceea ce privește documentarea artistică, aici există o paletă largă de posibilități de experimentare a conflictului care se realizează în mod practic în sala de curs, în sălile de repetiții ori pe scenă. Studiul arhetipurilor conflictuale, exersând elemente specifice regăsite în Commedia dell'arte, îl ajută pe actor să gândească structurat și să își îmbogățească expresivitatea corporală. Explorarea relațiilor dintre personaje în mod practic, pornind de la tipul de conflict, etapa de desfășurare a conflictului și dinamica acestuia îi ajută pe actori să traseze exact cadrul conflictual al situației scenice. Acest lucru îi va susține în potențarea conflictului și accesarea traseului cel mai ofertant pentru scenă. În arta actorului, potențarea conflictelor este mult mai relevantă pentru demersul narativ și artistic al spectacolelor, pe când gestionarea conflictelor vine doar ca un rezultat al parcurgerii textului dramatic și al trăirii vieții scenice

Rezultatele cercetării evidențiază faptul că prezența conflictului nu înseamnă doar o sursă de tensiune și dificultate, ci și un element esențial pentru dezvoltarea profundă a creativității și unicității artistice. Prin înfruntarea și explorarea conflictelor, artiștii reușesc să descopere noi dimensiuni ale expresivității lor, să-și depășească limitele și să ofere publicului experiențe artistice de neuitat. S-a urmărit importanța conflictului ca motor de creație în arta scenică și sugerează direcții viitoare de cercetare care pot continua să îmbogățească înțelegerea noastră asupra acestui subiect fascinant. Se recomandă continuarea studiilor prin abordări interdisciplinare și prin aplicarea metodologiilor variate în contextul educațional și profesional al artelor scenice.

²⁷ Ion, Cojar, op. cit. p. 94

Lucrarea își propune ca aceste descoperiri să contribuie la dezvoltarea teoriei și practicii teatrale, oferind artiștilor și pedagogilor instrumentele necesare pentru a exploata conflictul în mod constructiv și creativ. Așadar, prezenta cercetare intenționează să deschidă noi orizonturi de explorare și să inspire noi generații de cercetători și practicieni ai artelor scenice, să continue să investigheze și să înțeleagă complexitatea și potențialul conflictului în procesul artistic. Așadar, arta scenică, prin natura sa conflictuală și dinamică, rămâne un teren fertil pentru creație și descoperire, oferind oportunitatea de a explora adâncimile condiției umane și de a crea opere de artă de o mare valoare.

Bibliografie

1. Adrian, Neculau, *Psihologie socială*, Editura Polirom, 1996
2. Adrian, Petelean, *Managementul conflictelor*, Ed. Didactică și Pedagogică, 2006
3. Adriana, S., James, *Valorile și evoluția conștiinței. Sursele conflictului în valorile moderne*, Ed. Cuantic, 2022
4. Agnes, Michael E., *Websters New World Dictionary revised and updated*, Pocket Books, 2003
5. Alan, E., Fruzzetti, *The High-Conflict couple: A Dialectical Behavior Therapy Guide to Finding Peace, Intimacy, and Validation*, Ed. New Harbinger Publications, 2006
6. Alan, Sears, James, Cairns, *A Good Book, in Theory: Making sense through inquiry, Third edition*, Broadview Press, 2005
7. Albu, G., *Comunicare interpersonală*, Editura Institutul European, Iași, 2008
8. Alex Callinicos, *The revolutionary Ideas of Karl Marx*, 2011, Haymarket books, Chicago, Illinois, Introduction
9. Alexandre, Kojève, *Introducere în lectura lui Hegel*, Editura Tact, 2018

10. Allport, G., W, *Structura și dezvoltarea personalității*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1991;
11. Allport, G., W., *Personality: A psychological interpretation*, New York, 1937
12. Amanda, Ripley, *Conflict distructiv. De ce picăm în capcană și cum ieșim din ea*, Ed. Publica, București, 2022
13. Ana, Stoica, Constantin; Adrian, Neculau, *Psihosociologia Rezolvării Conflictului*, Ed. Polirom, 1998
14. Ana, Stoica, Constantin, *Conflictul interpersonal. Prevenire, rezolvare și diminuarea efectelor*, Ediția a II-a, Editura Polirom, 2018
15. Anne, Christopher, Ellinger, *A playback theatre Toolkit: Through the lens of one company's experience*, CreateSpace Independent Publishing Platform, 2016
16. Arădăvoaice, Gh., *Managementul organizației și acțiunii militare. Unele dimensiuni tehnice și psihosociale*, București, Editura Sylvi, 1998
17. Augustin Lazăr, *Conflictul de interese. Teorie și jurisprudență. Studii de drept comparat. Ediția a II-a revizuită și adăugită*, Ed. Universul Juridic, 2017
18. Baden, Eunson, *Managementul conflictului*, Ed. Remind, 2015
19. Banu, George, *Peter Brook, spre teatrul formelor simple*, Ed. Polirom, București, 2005
20. Barba, Eugenio, *Teatru. Singurătate. Meșteșug. Revoltă*, Editura Nemira, București, 2013
21. Besnier, J.-M., *Conceptele umanității. O istorie a ideilor științifice, politice, sociale, religioase, filozofice, artistice*, Editura Lider, București, 1996
22. Boal, Augusto, *Jocuri pentru actori și non-actori. Teatrul Oprimaților în practică*, Fundația Concept, București, 2005
23. Bogdana Darie, *Arta actorului, Complex atitudinal în analiză interdisciplinară*, UNATC Press, 2018
24. Bogdana, Darie, *Curs de arta actorului. Improvizația*, Unatc Press, 2015
25. Bontaș, Ioan – *Tratat de pedagogie* – Editura ALL, București, 2008
26. Brook, Peter – *Spațiu gol* – Editura Nemira, București, 2014
27. Bulgakov, Mihail, *The life of Monsieur de Molière. A portrait by Mikhail Bulgakov*, Translated by Mirra Ginsburg, 1986,
28. Caluschi, Mariana, *Creativitatea într-o societate a cunoașterii. Psihologia creativității*, Curs, Iași, 2010

29. Camelia, Popa, Adelina, Dobrea, *Evaluarea creativității și a intereselor artistice ale elevilor. Un model de cercetare educațională*, Unatc Press, București, 2019
30. Cantor, P. A. (2024). *Shakespeare's Rome. Republic and Empire*, University of Chicago Press, 2017
31. Charles, Handy, *The age of unreason*, Harvard Business School Publishing, 1991
32. Charlton, David, *Moliere: His life and his works*. Oxford University Press, 2000
33. Chateau, Jean – *Copilul și jocul* – Editura Didactică și Pedagogică
34. Chiru, Irena, *Comunicare interpersonală*, Editura Tritonic, București, 2003
35. Christophe, Carre, *Rezolvă conflictele pe cale pașnică! 50 de exerciții practice*, Ed. Philobia, 2022
36. Christopher, Blattman, *Why we fight. The roots of War and the Paths to Peace*, Penguin Books, 2023
37. Claudia, M., Gold; Ed., Tronick, *Puterea conflictului. De ce sușurile și coborâșurile din relații reprezintă secretul construirii intimității, rezilienței și încrederii*, Editura Trei, 2022
38. Claudiu Coman, Mihai Anton, Lupu Ghiță Bârsan, Maria Cristina Bularca, *Managementul conflictelor în organizații*, Ed. C.H. Beck, 2021
39. Cojar, Ion, *O poetică a artei actorului*, Paideia, 1999
40. Colin Chartres, Samyuk Varma, *Out of water: From abundance to Scarcity and how to solve the world's water problem*, Pearson Education, Inc., 2011
41. Collins, Randall, *The credential society: An Historical Sociology of Education and Stratification*, Columbia University Press, New York, 2019
42. Comenius, *Didactica Magna*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1970
43. Constantinescu, Ștefănel, Ruxandra, *Negotiation and Conflict Management*, Editura ASE, București, 2007
44. Corneliu, Soare, *Tipologia conflictelor armate contemporane*, Ed. Militară, 1988
45. Cucoș, C., *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași, 1998
46. Cynthia Smith, *Designing Peace. Building a Better Future Now*, Ed. Cooper Hewitt, 2022
47. Dale, Carnegie, *Rezolvă conflictele din viața ta*, Curtea veche, București, 2020
48. Dana, Caspersen, *Schimbă conversația. Cele 17 principii de rezolvare a unui conflict*, 2020
49. Dana, D., *Conflict Resolution: Mediation Tools for Everyday Worklife*. McGraw Hill Professional., 2001

50. Dani Snyder-Young, *Theatre of good intentions. Challenges and Hopes for Theatre and Social Change*, Palgrave Macmillan, 2013
51. Daniel, Goleman, *Creierul și Inteligența Emoțională. Noi perspective*, Ed Curtea Veche, București, 2018
52. Daniel, Shapiro, *Conflictele și Comunicarea. Un ghid prin labirintul artei de a face față conflictelor*, Ed. Arc, 1998
53. Darie Bogdana, Sehlanec Romina, Jicman Andreea, *Jocuri Teatrale. Manual pentru clasele V-VIII*, UNATC Press, 2016
54. Darie, Bogdana, *Curs de arta actorului. Improvizația*, UNATC Press, 2015
55. Diderot, Denis – Paradox despre actor, Editura Nemira, București, 2010
56. Druță, Florin – Psihologie și educație – Editura Didactică și Pedagogică, București, 1997
57. Dufrenne, Mikel, *IDEI CONTEMPORANE PENTRU OM*, Editura Politică, 1971
58. Durkheim, Emile, *Diviziunea muncii sociale*, Antet, 2008
59. Edward Braun, *The Theatre of Meyerhold: Revolution And The Modern Stage*, 1995.
60. Edward de Bono, *Conflicte. O metodă mai bună de a le rezolva*, Ed. Curtea Veche Publishing, 2020
61. Egolf, Donald B. *Forming storming norming performing: Successful communication in groups and teams*. IUiverse, 2013., p. 160
62. Elgoibar, P., Euwema, M., & Munduate, L., *Conflict management*, Oxford Research Encyclopedia of Psychology, 2017
63. Eliot, R. Smith, Diane M. Mackie, *Psihologie socială*, 2007
64. Emile, Durkheim, *The Rules of Sociological Method. And selected texts on sociology and its method*, Free Press, 2014
65. Erik, Erikson, *Identity and the life cycle*, W. W. Norton & Company, 1994
66. Ewen, R. B., *Introducere în teoriile personalității*, București, Editura Trei, 2012
67. Eysenck, H și Eysenck, M, *Descifrarea comportamentului uman*, Editura Teora
68. Fisher, Ronald J., *Training as Interactive Conflict Resolution: Characteristics and Challenges*, International Negotiation, 1997
69. Florence, Le, Bras, *Părinți în pragul unei crize de nervi. Cum gestionăm conflictele zilnice dintre noi și copii*, Ed. Niculescu, 2016
70. Fr. Nietzsche, M. Heidegger, *Ce este Nihilismul? Nietzsche în interpretări moderne*, Paideia, 2020

71. Fr. Nietzsche, *The man and his philosophy*, Revised Edition, Cambridge University Press, 1999
72. Francis, Diana, *People, Peace and Power. Conflict Transformation in Action*, Pluto Press, London, 2002
73. Fred, E., Jandt, *Conflict and Communication. Second edition*, Cognella Inc., 2020
74. Frenkian, Aram, *Înțelesul suferinței umane la Eschil, Sofocle, Euripide*, Ed. Pentru Literatura Universală, 1969
75. Furlong, G. T. (2018). *The Conflict Resolution Toolbox: Models and Maps for Analyzing, Diagnosing, and Resolving Conflict*, John Wiley & Sons, 2018
76. Garber, Marjorie, *Shakespeare after all*, Anchor Books, 2005
77. Gherguț, Alois, *Management general și strategic în educație*, Polirom, 2016
78. Gigi Căciuleanu, ALCHIMIA DANSACTORULUI (Idei în Zig-Zag), Vizual-Graph SRL, 2019, p. 3.
79. Gilead, Sher, *Reflections on conflict resolution. In the Middle East and Beyond*, World Scientific Publishing, 2022
80. Grotowski, Jerzy – Spre un teatru sărac – Editura Unitext, Seria Magister, 1998
81. Gumpłowicz, L. *The outlines of sociology*. Wentworth Press, 2016
82. Hegel, *Fenomenologia spiritului*, Editura Academiei, 1965
83. Helena, Cornelius, Shoshana Faire, *Știința rezolvării conflictelor*, Ed. Tehnică, 1996
84. Hertwig, *Allgemeine Biologie*, ed. a 4-a, Jena, 1912,
85. Ioan Neacșu, Mihaela Suditu, *Educația Emoțional-Afectivă*, Ed. Polirom, 2021
86. Immanuel Kant, *Critica facultății de judecare*, Editura Trei, București, 1995
87. Immanuel Kant, *Critica rațiunii pure*, Editura IRI, București, 1998
88. Ioana, Stana, *Șapte între generații*, Ed. Velvet Story, 2021
89. Isabelle, Duvernois, *Limbajul Corpului*, Ed. Niculescu, București, 2020
90. Iucu, R.B., *Managementul și gestiunea clasei de elevi – Fundamente teoretico – metodologice*, Polirom, Iași, 2000
91. Iulian, Chifu, *Amenințări și CONFLICTE În Secolul 21. Volumul II*, Ed. Rao Books, 2023
92. Iulian, Chifu, Lavinia Lupu, *Analiză de conflict*, Editura RAO, 2015
93. James, Mcgrath; Bob, Bates, *Little Book of Big Management Theories*, Personal Education Limited, 2017 Allport, G., W, *Structura și dezvoltarea personalității*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1991

94. James, S. Pearson, *Nietzsche on Conflict, Struggle and War*, Cambridge University Press, 2022
95. Jean, Sevilia, „*Corectitudinea Morală. Căutăm cu disperare valori*”, Traducere din limba franceză de Alina-Daniela Marinescu și Paul Marinescu, Editura Humanitas, București, 2009
96. Jeremy, Pollack, *Conflict Resolution Playbook: Practical Communication Skills for Preventing, Managing, and Resolving Conflict*, Ediția Paperback, Ed. Rockridge Press, 2020
97. Joanna, Harrison, *Cinci conflicte (necesare) în relația de cuplu. Și de ce contează cine spală vasele*, Ed. TREI, București, 2023
98. John Stuart Mill, *Utilitarianism*, The floating press, 2009
99. John, Bowlby, *Crearea și ruperea legăturilor afective*, Ed. Trei, 2016
100. Jung, C.G., *Tipuri psihologice*, Editura Trei, București, 2004
101. Kenneth, Kaye, *Workplace Wars and How to end them: Turning personal conflicts into productive teamwork*, Amacom, 1994
102. Kermode, Frank. "Shakespeare's Language." Penguin Books, 2001
103. King, P., M., *Developing Reflective Judgement*. Jossey-Bass, 1994
104. Klein, S., *Formula fericirii: Minunatele Descoperiri Ale neuropsihologiei de azi*. Editura Humanitas, 2017
105. Knight W., *Studii Shakesperiene*, Ed. Univers, 1975
106. Kurt, Lewin, *Frontiers in Group Dynamics: Concept, Method and Reality in Social Science : Social Equilibria and Social Change*, Human Relations, 1947
107. Landau, Erika - *Psihologia creativității*, E.D.P., București, 1979
108. Laura, Marusca, *Comunicare și conflict. Managementul comunicării în soluționarea amiabilă a conflictelor*, Editura TRITONIC, 2010
109. Lecoq, Jacques – *Corpul poetic – O pedagogie a creației teatrale*, Editura Artspect, Oradea, 2009
110. Lederach, John, Paul, *Preparing for Peace. Conflict Transformation Across Cultures*, Syracuse University Press, 1995
111. Lee, Raffel, *Urăsc conflictele! Șapte pași de urmat pentru a rezolva orice diferend din viața dumneavoastră*, Psihologie Practică, Ed. Trei, București, 2010
112. Leil, Lowndes, *Cum să comunici cu oricine*, Ed. Amsta, București, 2008
113. Linda M. Park-Fuller, *Beyond role play: playback theatre and conflict transformation*, Arizona State University, 2015

114. Lisa, Campbell, *Small group communication. Readings and Refections*, Cognella Academic Publishing, 2023
115. Lisa, Sowle, Cahill, *Blessed Are the Peacemakers: Pacifism, Just War, and Peacebuilding*, Ed. Fortress Press, 2019
116. Louise, Spilsbury, *Conflictele globale*, Ed. Cartemma, 2022
117. Lucaci, Liviu, *Nașterea actorului*, UNATC Press, București, 2017
118. Marica, Simona, *Introducere în psihologia socială*, Editura Fundației România de Mâine, București, 2003
119. Marius, Gîlea, *Despre improvizație*, Unatc Press, București, 2018
120. Marius, Gîlea, *Primii pași în arta actorului. Curs practic*, Unatc Press, București, 2017
121. Marius, Milcu, *Divergențe, tensiuni și conflicte*, Editura Universității Lucian Blaga, Sibiu, 2006
122. Marius, Milcu, *Psihologia Relațiilor Interpersonale. Competiție și conflict*, Ed. Polirom, Iași, 2008
123. Mark, Leonard, *The age of unpeace. How Connectivity Causes Conflict*, Transworld Publishers Ltd, Marea Britanie, 2022
124. Marshall, B., Rosenberg, *„Speak Peace in a World of Conflict. What you say next will change your world*, Ed. PuddleDancer Press, 2005
125. Marshall, B., Rosenberg, *Comunicarea Nonviolentă. Un limbaj al vieții*, Ed. Ponte, București, 2014
126. Mădălina, Botan, *Conflictele din știri. Impactul asupra cinismului, încrederii și participării politice*, Ed. Institutul European, Iași, 2014
127. McAdams, Dan, *Persoana: o introducere în știința psihologiei personalității*, Ediția V, Wiley, 2008
128. Melvin, Urofsky, *LOUIS D. BRANDEIS: A LIFE*, Pantheon, 2009
129. *Mic Dicționar Enciclopedic*, Enciclopedica, 1972
130. Michael Mann, *On wars*, Yale University Press, London, 2023
131. Micu Stavilă, *Descoperirea vieții personale*, București, Paideia, 2006
132. Mihaela, Bețiu, *Elemente de analiză a procesului scenic*, Unatc Press, București, 2018
133. Mihai, Bogdan, Marian, *Analiza Conflictelor Internaționale*, Ed. Ideea Europeană, 2022

134. Mihail, Cehov, *Către actori, Despre Tehnica Artei Dramatice*, UNATC PRESS, 2014
135. Milcu, Marius, *Divergențe, tensiuni și conflicte*, Editura Universității Lucian Blaga, Sibiu, 2006
136. Milcu, Marius, *Psihologia relațiilor interpersonale*, Editura Polirom, Iași, 2005
137. Millon, T., *Personality Disorders in Modern Life*, John Wiley & Sons
138. Mircea, Gheorghiu, *Actorul și natura umană*, Unatc Press, București, 2017
139. Octavian, Opreș, *Hegel. Filozofia social-politică, Ideea Europeană*, 2016
140. P., P., Negulescu, *Conflictul Generațiilor și factorii progresului*, Editura Garamond, 2007
141. Paul van Tongeren, *Friedrich Nietzsche and European Nihilism*, Cambridge Scholars, 2018
142. Paul, Randolph, *The psychology of conflict. Mediating in a Diverse World*, Ed. Bloomsbury Publishing, London, UK, 2016
143. Pavel, Gumerov, *Conflictele familiale. Prevenire și Rezolvare*, Ed. Sophia, 2013
144. Penrose Roger, *Fearful Symmetry*, Princeton, 2007.
145. Peter Brook, *Spațiu gol*, Nemira, București, 2014
146. Peter Singer, *Hegel*, traducere de Cătălin Avramescu, Editura Humanitas, București, 1996
147. Peter, Wallensteen, *Understanding Conflict Resolution*, Sage Publications Ltd, 2023
148. Piaget, Jean, *Psihologie și pedagogie*, EDP, București, 1972
149. Pippidi, D. M., Aristotel, *Poetica*, Editura Academiei RSR, 1965, ed. a III-a, editura IRI, 1998
150. Popescu, G., *Psihologia creativității*, Editura Fundației România de Măine, 2007
151. Rachet, Guy, *Tragedia greacă*, Ed. Univers, 1980
152. Radu, Apostol, *Teatru social, Perspective asupra rolului teatrului în raport cu societatea*, Unatc Press, București, 2018
153. Radu, Apostol, *Teatrul ca metodă. Teatru educațional*, Unatc Press, București, 2018

154. Radu-Sebastian Ungureanu, Mihai Zodian, Ana Raluca Alecu, Andrei Miroiu, Mihaela-Adriana Pădureanu, Radu-Alexandru Cucută, *Cooperare și conflict în Relațiile Internaționale. O introducere*, Ed. Institutul European, 2021
155. Ralf, Dahrendorf, *Conflictul social modern: eseu despre politica libertății*, Ed. Humanitas, București, 1996
156. Raul, Miron, *Metode alternative de soluționare a conflictelor*. Curs universitar, Ed. Universitară, 2019
157. Rick, Brinkman, Rick, Kirschner, *Dealing with difficult people 24 Lessons for Bringing Out the Best in Everyone*, McGraw Hill, London, 2003
158. Robert, Anthony, *Dincolo de gândirea pozitivă*, Ed. Vidia, 2011
159. Robert, Bolton, *Arta de a relaționa. Spune-ți părerea, ascultă-i pe ceilalți și rezolva conflictele*, Ed. Litera Internațional, 2021
160. Rodica, Ciurea, *Conflict între generații?*, Ed. Enciclopedică Română, Colecția Orizonturi, 1969
161. Romina Boldășu, *Corpul în Arta actorului*, Unatc, școala doctorală, 2019
162. Sabina, Fati, *Călătorie pe urmele conflictelor de lângă noi*, Ed. Humanitas, 2022
163. Saddik, Annette, *Tennessee Williams and the Theatre of Excess: The Strange, The Crazy, The Queer*, Cambridge University Press, 2015.
164. Saha, P., *Conflict coaching: A tool for conflict resolution in schools*. James Cook University Law Review, 2012
165. Schreiner, L., *From surviving to thriving during transitions. In Thriving in transitions: a research-based approach to college student success*, 2012
166. Scott, Cooper, *Alege cuvintele, nu bâtele și pietrele. 7 metode prin care copilul tău să se descurce cu hărțuirea, conflictul și alte situații dificile*, Ed. Trei, 2018
167. Scott, Jill, *Elcetra after Freud: Myth and Culture*, Cornell University Press, 2005, p.8
168. Senelick, Laurence. „Chekhov: A Study of the Major Stories and Plays” Cambridge University Press, 1971.
169. Sigmund, Freud, *Trei cercetări de teoria sexualității*, Ed. Cartex, 2017
170. Simona, Rodat, *Teorii și modele în asistența socială*, Institutul Teologic Adventist Cernica, Ilfov, 2016

171. Smith, Emma. "The Cambridge Introduction to Shakespeare's Tragedies." Cambridge University Press, 2007.
172. Spolin, Viola – Improvizație pentru teatru – UNATC Press, București, 2008
173. Stanislavski, K. S., *Munca actorului cu sine însuși*, vol. 1, Nemira, București, 2013
174. Stanislavski, K. S., *Munca actorului cu sine însuși*, vol.2, Nemira, București, 2013
175. Stoica, Ana, Caluschi, M, *Evaluarea creativității. Ghid practic*, Editura Performantica, Iași, 2005
176. Thomas, C., Schelling, *Strategia Conflictului*, Ed. Integral, 1995
177. Toni, Lacer, *Nietzsche. Supraomul și voința de putere*, Ed. Litera, 2020
178. Tonitza-Iordache, Mihaela, Banu, George – Arta Teatrului – Editura Nemira, București, 2004
179. Trencsényi, Katalin; Cochrane, Bernadette (eds.), *New Dramaturgy. International Perspectives on Theory and Practice*, Editura Bloomsbury Methuen Drama, 2014
180. Victor, Gomez, Pin, *Hegel. Ceea ce este real și rațional*, Editura Litera, 2021
181. Wendy, Grant, *Rezolvarea conflictelor*, Teora, București, 2002
182. Werner, Bauwens, Luc, Reychler, *Arta prevenirii conflictelor*, Ed. Monitorul Oficial, 1996
183. Will, Kymlicka, *Contemporary Political Philosophy: An Introduction*, Oxford University Press Inc., New York, 2002
184. Wolfhart, Pannenberg, *Ce este omul? Antropologia actuală în lumina teologiei*, ED. Heral, 2018

Resurse online și digitale

1. Aakhus, M. & Bzdak, Stakeholder engagement as communication design practice: Stakeholder engagement. *Journal of Public Affairs*, 2015, 15(2), <https://doi.org/10.1002/pa.1569>, accesat la 4 mai 2024
2. Aakhus, M., *Communication as design. Communication Monographs*, 74(1), 2007, <https://doi.org/10.1080/03637750701196383>, accesat la 6 mai 2024
3. Art.<https://www.europarl.europa.eu/news/ro/headlines/world/20200624STO81906/cauzele-migratiei-de-ce-migreaza-oamenii>, 2020, accesat la data 24.05.2022

4. Bazezew, A., & Neka, M., Interpersonal conflicts and styles of managing conflicts among students at Bahir Dar University, Ethiopia. *Journal of Student Affairs in Africa*, 5(1), 2017, p. 27. <https://doi.org/10.24085/jsaa.v5i1.2480>, accesat la 2 iunie 2024
5. Böhm, R., Rusch, H., & Baron, J. (2020). The psychology of intergroup conflict: A review of theories and measures. *Journal of Economic Behavior and Organization*, 178. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2018.01.020>, accesat pe 17 august 2022
6. Brinkert, Ross, Conflict coaching training for nurse managers: A case study of a twohospital health system. *Journal of Nursing Management*, 2011, 19(1) <https://doi.org/10.1111/j.1365-2834.2010.01133.x>, accesat pe 5 mai 2024
7. Brinkert, Ross, State of knowledge: Conflict coaching theory, application, and research. *Conflict Resolution Quarterly*, 2016, 33(4), <https://doi.org/10.1002/crq.21162>, accesat pe 5 mai 2024
8. Brown, J. G., Empowering students to create and claim value through the Thomas–Kilman conflict mode instrument. *Negotiation Journal*, 2012, 28(1) <https://doi.org/10.1111/j.1571-9979.2011.00327.x>, accesat pe 6 mai 2024
9. Buğra, A. (2024). Social policy in capitalist history: Perspectives on poverty, work and society. In *Social Policy in Capitalist History: Perspectives on Poverty, Work and Society*. <https://doi.org/10.4337/9781802209501>, accesat pe 14 februarie 2024
10. Carlesso, G.-B. (2023). Theater, Terror, Tod. In *Theater, Terror, Tod*. <https://doi.org/10.1515/9783839471920>, accesat pe 24 martie 2024
11. Christie, E. (2008). Finding Solutions for Environmental Conflicts. In *Finding Solutions for Environmental Conflicts*. <https://doi.org/10.4337/9781781956328>, accesat pe 11 februarie 2022
12. Community, Identity, Conflict. (2024). In *Community, Identity, Conflict*. <https://doi.org/10.3726/b11048>, accesat pe 10 iunie 2024
13. Elayah, M., & Alzandani, B. (2024). Conflicts in the Middle East and Africa. In *Conflicts in the Middle East and Africa*. <https://doi.org/10.4324/9781032626772>, accesat pe 12 aprilie 2024
14. Emily, Graf, *Gertrude's role in Hamlet*, Senior Honors Theses & Projects, 359, 2013, p. 28, <https://commons.emich.edu/honors/359>, accesat pe 15 iulie 2023
15. Ethical conflicts in psychology. (2008). *Choice Reviews Online*, 46(02). <https://doi.org/10.5860/choice.46-1180>, accesat pe 29 martie 2023
16. Facerea (Geneza), Capitolul 3, <https://bibliaortodoxa.ro/carte.php?id=25&cap=3>, accesat pe 26 mai 2024

17. Goodman, M. S., Kerr, R., & Moran, M. (2024). An introduction to war studies. In *An Introduction to War Studies*. <https://doi.org/10.4337/9781802203325>, accesat pe 8 martie 2024
18. Gottlieb, B. H., Still, E., & Newby-Clark, I. R., Types and precipitants of growth and decline in emerging adulthood. *Journal of Adolescent Research*, 22(2), 2007 <https://doi.org/10.1177/0743558406298201>, accesat la 11 martie 2024
19. Heim, W. (2016). Theatre, conflict and nature. *Green Letters*, 20(3). <https://doi.org/10.1080/14688417.2016.1192000>, accesat pe 11 septembrie 2023
20. Hirsch, S. F., & Paczyńska, A. (2024a). Teaching Peace and Conflict Studies. In *Teaching Peace and Conflict Studies*. <https://doi.org/10.4337/9781800885301>, accesat pe 3 februarie 2024
21. Idogho, J. A. (2020). Interactive theatre for community conflict resolution and transformation: the Oye-Ekiti Forum Theatre Workshop in perspective. *EJOTMAS: Ekpoma Journal of Theatre and Media Arts*, 7(1–2). <https://doi.org/10.4314/ejotmas.v7i1-2.3>, accesat pe 26 mai 2023
22. International Crisis Group, *10 conflict to watch in 2024*, <https://www.crisisgroup.org/global/10-conflicts-watch-2024>, accesat la 3.03.2024
23. Jacques, J. F. (2024). Trauma and embodied healing in dramatherapy, theatre and performance. In *Trauma and Embodied Healing in Dramatherapy, Theatre and Performance*. <https://doi.org/10.4324/9781003322375>, accesat pe 10 iunie 2024
24. Jordan, *Person vs society: 6 types pf story conflict*, <https://www.nownovel.com/blog/man-vs-society-story-conflicts/>, accesat pe 22 mai 2023
25. Kaplan, E. W. (2024). Theatre Responds to Social Trauma. In *Theatre Responds to Social Trauma*. <https://doi.org/10.4324/9781003197034>, accesat pe 3 mai 2024
26. Keane, N. J. (2012). Conflict and Cooperation. In *101 Great, Ready-to-Use Book Lists for Teens*. <https://doi.org/10.5040/9798400605468.0029>, accesat pe 10 ianuarie 2022
27. Kurtz, D. v. (2024). Contradictions and Conflict. In *Contradictions and Conflict*. <https://doi.org/10.1163/9789004618053>, accesat pe 5 februarie 2024
28. Langford, B. (2024). Intergenerational Conflict and Authentic Youth Experience. In *Intergenerational Conflict and Authentic Youth Experience*, <https://doi.org/10.4324/9781003427476>, accesat pe 3 mai 2024

29. Lixinski, L., & Zhu, Y. (2024). Heritage, Conflict, and Peace-Building. In *Heritage, Conflict, and Peace-Building*. <https://doi.org/10.4324/9781003407331>, accesat pe 8 iunie 2024
30. Masura, N. (2020). Digital Theatre. In *Digital Theatre*. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-55628-0>, accesat pe 15 iunie 2022
31. Mullan, S. J., & Bartley, S. (2024). Crisis Theatre and The Living Newspaper. In *Crisis Theatre and The Living Newspaper*. <https://doi.org/10.1017/9781009525800>, accesat pe 5 aprilie 2024
32. Müller, V., & Gries, T. (2024). Ideology and the Microfoundations of Conflict. In *Ideology and the Microfoundations of Conflict*. <https://doi.org/10.1093/oso/9780197670187.001.0001>, accesat pe 10 martie 2024
33. Nicotera, A. M. (1993). Beyond two dimensions. *Management Communication Quarterly*, 6(3), <https://doi.org/10.1177/0893318993006003003>, accesat la 10 mai 2024
34. O'Brien, N. (2024). Theatre in Practice. In *Theatre in Practice*. <https://doi.org/10.4324/9781003361121>, accesat pe 22 aprilie 2024
35. Oetzel, J., & Hoon Oh, C. (2024). Political conflict. In *Encyclopedia of International Strategic Management*. <https://doi.org/10.4337/9781800884045.ch83>, accesat pe 1 martie 2024
36. Putnam, Linda L., Communication as changing the negotiation game. *Journal of Applied Communication Research*, 2010, 38(4), <https://doi.org/10.1080/00909882.2010.513999>, accesat la 10 mai 2024
37. Ryland, M., & Scholte, T. (2019). Rehearsing resilience (and beyond): Facilitating second-order observation of conflict in the university workplace through forum theatre. *Kybernetes*, 48(4). <https://doi.org/10.1108/K-11-2017-0459>, accesat pe 5 iulie 2023
38. Scobioală Nadejda, *Criza valorilor morale și sociale*, Universitatea Agrară de Stat din Moldova, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/404-407_0.pdf, accesat la 6 iunie 2024
39. Shanahan L., Steinhoff A., Bechtiger L., Murray A.L., Nivette A., Hepp U., Ribeaud D., & Eisner M., Emotional distress in young adults during the COVID-19 pandemic: Evidence of risk and resilience from a longitudinal cohort study, *Psychological Medicine* 52, 2002, pp. 824–833. <https://doi.org/10.1017/S003329172000241X>, accesat pe 23 martie 2014

40. Soden, Wolfram Th. von , Edzard, Dietz O. and Frye, Richard N.. "history of Mesopotamia". Encyclopedia Britannica, 6 May. 2024, <https://www.britannica.com/place/Mesopotamia-historical-region-Asia>, accesat pe 27 mai 2024
41. Suicide, World Health Organisation, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/suicide>, accesat pe 29 mai 2024
42. Wolfe, A. D., Hoang, K. B., & Denniston, S. F. (2018). Teaching Conflict Resolution in Medicine: Lessons From Business, Diplomacy, and Theatre. *MedEdPORTAL : The Journal of Teaching and Learning Resources*, 14. https://doi.org/10.15766/mep_2374-8265.10672, accesat pe 11 august 2022